

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

В.о. завідувача кафедри,
к.е.н., доцент

_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ **20__** р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: Удосконалення обліку і аналіз доходів, витрат та фінансових
результатів малого підприємства
Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувачка
групи МгОП-23

Дарина ТИМЧАТИНА

Науковий керівник
к.е.н., доцент

Ольга ГУБАРИК

Дніпро – 2024

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів

Кафедра: Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

Освітньо-професійна програма: «Облік і оподаткування»

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

ЗАТВЕДЖУЮ

В.о.завідувача кафедри _____ **Ольга ГУБАРИК**

« _____ » _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ

на підготовку кваліфікаційної роботи

Тимчатіна Дарина Віталіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення обліку і аналіз доходів, витрат та фінансових результатів малого підприємства

Науковий керівник: Губарик Ольга Миколаївна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «11» жовтня 2024 року № 3407

2. Термін подання здобувачем роботи: 05 грудня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: Закони України, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, облікові дані та звітність С(Ф)Г «Верес», наукові фахові статті, праці вітчизняних науковців.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Вступ. Теоретичні основи обліку і аналізу доходів, витрат та фінансових результатів на малих підприємствах. Методика обліку доходів, витрат і фінансових результатів та шляхи удосконалення. Вдосконалення та підвищення ефективності показників доходів, витрат і фінансових показників. Висновки.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Визначення сутності поняття «дохід»; Визначення сутності поняття «витрати»; Визначення сутності фінансових результатів у сучасній літературі; Динаміка основних компонентів майна С(Ф)Г «Верес» за 2019-2023 рр., тис. грн; Динаміка основних складових капіталу С(Ф)Г «Верес» за 2019-2023 рр., тис. грн; Рахунки для обліку доходів на С(Ф)Г «Верес»; Кореспонденції рахунків з обліку доходів С(Ф)Г «Верес»; Рахунки для обліку витрат на С(Ф)Г «Верес»; Кореспонденції рахунків з обліку витрат С(Ф)Г «Верес»; Кореспонденції по рахунку 79 «Фінансові результати» С(Ф)Г «Верес»; Запропонована деталізація рахунку 70 «Реалізація с.-г. продукції» для С(Ф)Г «Верес»; Запропонована деталізація рахунку 79 «Дохід, фінансовий результат» для С(Ф)Г «Верес»; Структура фінансових результатів С(Ф)Г «Верес» 2019-2023 рр., тис. грн; Динаміка показників фінансових результатів С(Ф)Г «Верес» за 2019-2023 рр.; Аналіз показників доходів С(Ф)Г

«Верес» за 2019-2023 рр., тис. грн; Динаміка показників доходів С(Ф)Г «Верес» за 2019-2023 рр.; Структура витрат на виробництво продукції С(Ф)Г «Верес» за 2019-2023 рр.; Показники реалізації продукції сільського господарства С(Ф)Г «Верес» у 2023 році; Структура кількості реалізованої продукції С(Ф)Г «Верес» у 2023 році; Формування валового прибутку С(Ф)Г «Верес» за 2022-2023 рр.; Показники, що формують валовий прибуток С(Ф)Г «Верес» за 2021-2023 рр.; Початкові дані для розрахунку факторної моделі валового прибутку 2021-2022 рр., тис. грн; Початкові дані для розрахунку факторної моделі валового прибутку 2022-2023 рр., тис. грн; Комплексний підхід до аналізу доходів, витрат і фінансових результатів С(Ф)Г «Верес».

6. Консультація розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____ 6 травня 2024 р. _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні основи обліку і аналізу доходів, витрат та фінансових результатів на малих підприємствах	Червень-липень 2024 р.	
2	Методика обліку доходів, витрат і фінансових результатів та шляхи удосконалення	Серпень -вересень 2024 р.	
3	Вдосконалення та підвищення ефективності показників доходів, витрат і фінансових показників.	Жовтень-листопад 2024 р.	
4	Вступ, висновки	Листопад 2024 р.	
5	Список використаних джерел	Жовтень-листопад 2024 р.	
6	Оформлення роботи	Листопад-грудень 2024 р.	

Здобувачка _____
(підпис)

_____ Дарина ТИМЧАТІНА
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис)

_____ Ольга ГУБАРИК
(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення обліку і аналіз доходів, витрат та фінансових результатів малого підприємства».

Кваліфікаційна робота: 71 с. основного тексту, 12 рис., 12 табл., 7 додатків, 50 літературних джерел.

Об'єкт дослідження є процес обліку і аналізу доходів, витрат та фінансових результатів малого підприємства.

Мета роботи полягає в розгляді теоретичних основ обліку і аналізу доходів, витрат та фінансових результатів на малих підприємствах, а також розробка щодо шляхів їх удосконалення.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувались метод теоретичного узагальнення для розгляду економічного значення доходів, витрат і фінансових результатів; аналіз і синтез для оцінки актуального стану обліку доходів, витрат і фінансових результатів на досліджуваному підприємстві та розробки рекомендацій щодо його вдосконалення; порівняльний аналіз і графічні методи для візуалізації та аналізу структури показників доходів, витрат і фінансових результатів; факторний аналіз для визначення впливу окремих факторів на прибуток.

В результаті дослідження розкрито теоретичні основи обліку і аналізу доходів, витрат і фінансових результатів на малих підприємствах. В роботі досліджено фінансово-економічну характеристику С(Ф)Г «Верес» та актуальний стан обліку доходів, витрат і фінансових результатів на ньому. В результаті запропоновано шляхи вдосконалення обліку доходів, витрат і фінансових результатів. Також здійснено аналіз структури та динаміки доходів, витрат і фінансових результатів та надані рекомендації щодо оптимізації методів їх оцінки.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ДОХОДИ, ВИТРАТИ, ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, ОБЛІК, АНАЛІЗ, МАЛІ ПІДПРИЄМСТВА

ABSTRACT

Topic: «Improvement of accounting and analysis of income, expenses and financial results of a small business».

Qualification work: 71 pages of the main text, 12 figures, 12 tables, 7 appendices, 50 literary sources.

The object of the study is the process of accounting and analysis of income, expenses and financial results of a small enterprise.

The purpose of the paper is to consider the theoretical foundations of accounting and analysis of income, expenses and financial results at small enterprises, as well as to develop ways to improve them.

Research methods. The study used the method of theoretical generalization to consider the economic significance of income, expenses and financial results; analysis and synthesis to assess the current state of accounting for income, expenses and financial results at the enterprise under study and develop recommendations for its improvement; comparative analysis and graphical methods to visualize and analyze the structure of income, expenses and financial results; factor analysis to determine the impact of individual factors on profit.

The study reveals the theoretical foundations of accounting and analysis of income, expenses and financial results at small enterprises. The paper examines the financial and economic characteristics of the R(F)E «Veres» and the current state of accounting for income, expenses and financial results. As a results, ways to improve the accounting of income, expenses and financial results are proposed. Also, the structure and dynamics of income, expenses and financial results are analyzed and recommendations for optimizing the methods of their evaluation are provided.

KEYWORDS

INCOME, EXPENSES, FINANCIAL RESULTS, ACCOUNTING, ANALYSIS, SMALL ENTERPRISES.

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	3
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	11
1.1. Економічне значення доходів, витрат та фінансових результатів	11
1.2. Теоретичні особливості обліку доходів, витрат та фінансових результатів на малих підприємствах	18
1.3. Методичні підходи здійснення аналізу доходів, витрат та фінансових результатів	20
Висновки до першого розділу	23
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ	25
2.1. Фінансово-економічна характеристика та роль бухгалтерської служби в забезпеченні фінансової стабільності С(Ф)Г «Верес» Синельниківського району Дніпропетровської області	25
2.2. Актуальний стан обліку формування та відображення доходів, витрат та фінансових результатів діяльності на господарстві	32
2.3. Напрямки вдосконалення обліку доходів, витрат та фінансових результатів на господарстві	38
Висновки до другого розділу	41
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОКАЗНИКІВ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ	44
3.1. Аналіз структури та динаміка доходів, витрат та фінансових результатів у господарстві	44
3.2. Оптимізація методів оцінки доходів, витрат та фінансових	

результатів на підприємстві	55
Висновки до третього розділу	58
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	65
ДОДАТКИ	71

ВСТУП

Актуальність теми. Малі підприємства є основою місцевої економіки та значним чинником у розвитку загальнонаціональної економіки. Однак, через особливості їх діяльності вимагають унікального підходу до обліку та аналізу доходів, витрат і фінансових результатів. З огляду на обмежені ресурси, малі підприємства часто використовують спрощену систему обліку, що допомагає зменшити витрати на бухгалтерські та адміністративні процеси. Водночас, для забезпечення ефективної та стабільної діяльності важливо регулярно аналізувати фінансові показники, контролювати витрати і планувати подальший розвиток.

Доходи, витрати та фінансові результати є важливою складовою бухгалтерського обліку, яка перебуває на перетині економічної статистики та фінансового аналізу. Ці показники є основними компонентами завершального етапу облікового процесу, який створює інформаційний фундамент для підготовки, складання та подання фінансової звітності як зовнішнім, так і внутрішнім користувачам. Крім того, вони відіграють ключову роль під час прийняття управлінських рішень, які впливають на різні цілі підприємства та ефективність його діяльності.

Сучасні тенденції розвитку ринку та посилення конкуренції вимагають від малих підприємств підвищення рівня управлінської грамотності та здатності швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища. У цьому контексті удосконалення обліку та аналізу доходів, витрат і фінансових результатів стає важливим складником стратегічного управління. Забезпечення високої точності фінансових даних і своєчасного аналізу дозволяє оперативно виявити проблеми, оптимізувати витрати, підвищувати ефективність бізнес-процесів і, в підсумку, забезпечувати фінансову стабільність підприємства.

Вивчають та досліджують дане питання чимало вчених науковців, як наприклад – Мулик Т.О., Бондаренко Н., Гавриленко О., Поліщук О.В.,

Каленич І.С., Андросенко О.О., Кірсанова В.В., Ковальова О.М., Бортнік С.М., Довбуш А.В., Давидовська Г.І, Шубіна С.В., Малахов В.А., Медведєва А.Т. та багато інших.

Отже, постійне удосконалення обліку та аналізу доходів, витрат і фінансових результатів малого господарства є важливим кроком для забезпечення його сталого розвитку. Здатність ефективно управляти фінансами та обліковими процесами дозволяє не лише досягти фінансової стабільності, але й створює конкурентні переваги в бізнес-середовищі.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розгляд теоретичних аспектів та надання рекомендацій щодо шляхів удосконалення обліку і аналізу доходів, витрат та фінансових результатів на малих підприємствах.

Для того, щоб досягти нашої мети, було поставлено наступні завдання:

- розглянути економічне значення доходів, витрат та фінансових результатів;
- вивчити особливості обліку та підходи щодо здійснення аналізу доходів, витрат та фінансових результатів на малих підприємствах;
- оцінити фінансово-економічні показники С(Ф)Г «Верес» та визначити роль бухгалтерської служби в забезпеченні його фінансової стабільності;
- дослідити актуальний стан обліку доходів, витрат та фінансових результатів на досліджуваному господарстві;
- оцінити стан бухгалтерського обліку на досліджуваному господарстві;
- зробити аналіз структури та вивчити динаміку доходів, витрат і фінансових результатів на досліджуваному господарстві;
- запропонувати напрями удосконалення обліку доходів, витрат та фінансових результатів на С(Ф)Г «Верес».
- розробити пропозиції щодо покращення методів оцінки доходів, витрат та фінансових результатів.

Об'єкт дослідження є процес обліку і аналізу доходів, витрат та фінансових результатів на малих підприємствах.

Предмет дослідження. Предметом дослідження стали теоретичні та практичні аспекти обліку і аналізу доходів, витрат та фінансових результатів на сільському господарстві.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети були застосовані методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, порівняння, факторний аналіз, а також математичні моделі і графічні методи для представлення рисунків та таблиць.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

вдосконалено:

- деталізацію до рахунку 70 «Реалізація с/г продукції» за видами продукції - 701 «Реалізація пшениці», 702 «Реалізація ячменю», 703 «Реалізація ріпаку й кользи», 704 «Реалізація насіння соняшнику»;

- аналітику рахунку 79 «Дохід, фінансовий результат» шляхом введення двох субрахунків - 791 «Фінансові результати від операційної діяльності» та 792 «Фінансові результати від інвестиційної та фінансової діяльності», об'єднавши останні через невелику кількість операцій;

набуло подальшого розвитку:

- розроблено універсальний первинний документ «Зведений реєстр доходів і витрат підприємства»;

- запропоновано етапи поглибленого факторного аналізу на основі кілька ключових показників для господарства;

- запропоновано схему комплексного підходу до аналізу доходів, витрат та фінансових результатів на господарстві.

Практичне значення одержаних результатів. Результати даного дослідження спрямовані на ефективне вирішення поставлених завдань, а також на удосконалення обліку та аналізу доходів, витрат та фінансових результатів на малих підприємствах.

Апробація результатів роботи. Основні наукові положення та пропозиції доповідались та публікувались на Всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств» (м. Дніпро, 9-10 травня 2024 р.), «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством» (м. Полтава, 28-29 березня 2024 р.), у електронному науково-практичному журналі «Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління» (м. Чернігів, № 11, 2024 р.), у електронному журналі «Економіка та суспільство» (м. Одеса, Вип. 59, 2024 р.).

Публікації. В результаті підготовки кваліфікаційної роботи було представлено 4 наукові роботи, а саме 2 тези загальним обсягом 0,2 ум. друк. арк. та 2 статті загальний обсяг яких 0,9 ум. друк. арк..

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота нараховує загалом 71 сторінку, 50 використаних джерел, 12 таблиць, 12 рисунків, 7 додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

1.1. Економічне значення доходів, витрат та фінансових результатів

В умовах постійно змінюваного законодавства та нестабільності нормативно-правової бази, до бухгалтерського обліку та визначення доходів, витрат і фінансових результатів, чіткого розмежування та класифікації собівартості продукції, витрат періоду варто приділити особливу увагу. Це є важливо, оскільки основною метою діяльності більшості підприємств є отримання максимального прибутку при цьому понести якнайменше витрат. Крім того, облік доходів і витрат має велике значення для забезпечення успішної діяльності та досягнення максимальних результатів, шляхом своєчасного прийняття управлінських рішень і відповідного реагування на проблеми у відносинах персоналу.

Економічна теорія розглядає багато різних аспектів того, як працює бізнес, а доходи, витрати та фінансові результати є найважливішими. Це є основні категорії, що визначають фінансовий стан підприємства, його ефективність та здатність стабільно розвиватися. Достовірно зрозуміти сутність доходів, витрат та фінансових результатів дозволить підприємствам покращити свою діяльність, підвищити прибутковість і досягти стратегічних цілей.

Знання та дослідження цих категорій не лише дозволяють контролювати фінансовий стан підприємства, але й аналізувати його діяльність у межах загальноекономічних процесів. Доходи показують здатність підприємства створювати фінансові ресурси, витрати відображають ефективність їх використання, а фінансові результати дозволяють оцінити

результат управлінських рішень. І тому, ці показники мають ключову роль при формуванні стратегічних підходів та ухваленні тих чи інших рішень, які необхідні для забезпечення стабільного розвитку підприємства.

Категорії витрат та доходів є характерними для всіх суб'єктів господарювання незалежно від виду діяльності, форми власності чи розміру. Вони безпосередньо і опосередковано впливають практично на всі аспекти функціонування підприємства, визначаючи цінову політику, обсяги виробництва, розмір прибутку, фінансові показники, конкурентоспроможність продукції та підприємства загалом, а також ефективність управління. У цілому, витрати та доходи відображають вартість усіх економічних ресурсів, залучених підприємством і, відповідно, слугують показником ефективності його діяльності.

Визнання і точний облік доходів і витрат є важливим для фінансової стабільності. Це передбачає глибоке розуміння економічної сутності доходів і витрат, а також дослідження основних принципів і вимог їхнього визнання в бухгалтерському обліку.

Доходи є складною категорією, проте і важливою. Доходи відображають грошові надходження, отримані підприємством від своєї господарської діяльності. Вони свідчать про успішність комерційних операцій і мають вирішальне значення для фінансового планування та управління підприємством. Знання про сутність доходів допомагає ефективніше оцінювати фінансовий стан підприємства, приймати стратегічні рішення та планувати подальший розвиток.

Дослідження категорії доходів було завжди важливою темою для багатьох економістів, починаючи від класичних теоретиків і до сучасних вчених. Різні дослідники та інститути розглядали поняття доходу з річних точок зору, що спричинило появу численних теорій та концепцій. Наприклад, відомий економіст XVIII ст. Адам Сміт зі своїми колегами розглядав дохід, як результат продуктивної діяльності і поділяли їх на три основні компоненти, а саме: прибуток, заробітна плата та рента. Вони вважали, що

доходи формуються в процесі виробництва та розподіляються між власниками капіталу, працівниками та землевласниками.

У сучасній економіці вивчення доходів тісно пов'язане з аналізом їхніх впливів на добробут, нерівність та економічне зростання. Вчені науковці досліджують, як різні чинники, наприклад, податкова система, глобалізація та технологічні нововведення, що впливають на розподіл доходів, а також як цей розподіл можна оптимізувати для забезпечення сталого економічного розвитку підприємства.

Дохід є життєво важливим джерелом для будь-якого бізнесу, оскільки він відображає економічні вигоди, які надходять до підприємства. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», доходи являють собою наступне: «Збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу» [36]. Відповідно таке ж визначення «доходу» має і Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [37]. За Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 18 «Дохід», поняття «дохід» має дещо інше визначення: «Валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження» [27].

Аналізуючи наукову літературу щодо визначень термінів «дохід», «виручка» та «прибуток», можна побачити, що сучасні економісти розподіляються на два табори. Одні порівнюють дохід із виручкою від реалізації продукції, тоді як інші вважають дохід більш широкою категорією, яка впливає на визначення результатів діяльності підприємства та розмір власного капіталу. Тому цей термін є досить широким поняттям і складним в науковій сфері, яке трактується багатьма визначеннями.

Розглянемо сутність поняття «дохід» в різних трактуваннях науковців, застосувавши порівняльний аналіз (Табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Визначення сутності поняття «дохід»

№ п/п	Автор	Визначення поняття «дохід»
1	Козаченко А. Ю.	Економічна категорія, яка означає безпосереднє одержання підприємством певних активів або зменшення сум зобов'язань, що призводять до збільшення суми власного капіталу [20].
2	Соболевська О. О., Яворська Т. І.	Гроші або матеріальні цінності, отримані від виробничої, комерційної, посередницької чи іншої діяльності (виторг) [49].
3	Попович О. В., Діденко Н. Ю.	Це збільшення економічних вигід у результаті надходження активів або погашення зобов'язань, що призводить до зростання капіталу організації, за винятком внесків учасників [35].
4	Мулик Т. О.	Надходження активів одержаних внаслідок його діяльності за певний період часу у вигляді збільшення економічних вигід, що приводить до зростання капіталу суб'єкта господарювання [28].
5	Єлбаєва І. Р., Мельник Т. А.	Дохід підприємства є одним із найголовніших показників, які відображають його фінансовий стан, який показник відображає мету підприємницької діяльності [12].
6	Белозерцев В. С., Гринько І. С.	Доходи є узагальнюючим показником роботи підприємства, що виражає результати його виробничої, фінансової та інвестиційної діяльності [2].
7	Бондаренко Н., Гавриленко О.	Бухгалтерський підхід до сутності доходу базується на терміні «економічна вигода [3].

Виділення єдиного підходу до сутності доходів акцентує увагу на важливості цієї категорії для бухгалтерського обліку та формування звітних даних. Доходи показують спроможність підприємства генерувати фінансові ресурси через свою основну та інші види діяльності.

Витрати підприємства – це є ще однією з основних економічних категорій, що визначає його ефективність. Вони охоплюють всі ресурси, які підприємство використовує в процесі виробництва та продажу продукції, товарів або послуг. Витрати є фундаментом для визначення собівартості продукції, впливають на прибуток і, зрештою, на фінансове становище підприємства.

В Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» поняття «витрати» трактується наступним чином: «Витрати –

зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу» [36]. Таке ж визначення, відповідно, має і НП(с)БО 16 «Витрати», яке регулює порядок визначення та обліку витрати в Україні [38]. Розглянемо інші визначення терміну «витрати», які стверджували науковці в своїх працях (Табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Визначення сутності поняття «витрати»

№ п/п	Автор	Визначення поняття «витрати»
1	Поліщук О. В.	Під витратами розуміють вартісне вираження абсолютної величини споживаних ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети [34].
2	Маркіна І. А.	Грошові та матеріальні ресурси, які використані протягом певного періоду в господарському процесі підприємства, а також показник ефективності діяльності підприємства [25].
3	Педченко Н. С., Тітенко Л. В., Мілька А. І. та ін.	Витратами є кількість використаних ресурсів, що були задіяні у процесі діяльності підприємства та відтворені в грошовому вимірнику для отримання прибутку [31].
4	Родіна О. В.	Усі ресурси і фактори виробництва, що потребують обліку, виражені у грошовій формі, а також використані в процесі господарської діяльності для отримання фінансового результату [41].
5	Ляшенко Г. П., Овсяннікова В. І.	Витрати – це вартісне значення використання всіх видів ресурсів (матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних) для досягнення мети підприємства [23].
6	Каленич І. С.	Витрати являють собою скорочення економічної вигоди протягом звітного періоду у вигляді вирахування активів за межами підприємства, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу [17].
7	Іванькова О. В., Безверхий К. В.	Категорія, що визначає вартість ресурсів, які підприємство використовує в процесі здійснення своєї господарської діяльності та є статтею як фінансової, так і внутрішньогосподарської звітності підприємства [15].
8	Андросенко О. О.	Під витратами розуміють оптимальну вартість ресурсів, яка забезпечує необхідну якість та кількість готової продукції (робіт і послуг) [1].

Категорія «витрати» є універсальною і широко досліджуваною. Наразі єдиного визначення терміну «витрати» немає ні в нормативних документах, ні в літературі. Витрати вказують на вартість ресурсів, що були витрачені підприємством у процесі виробництва продукції.

У рамках ринкової економіки однією з ключових цілей економічного розвитку є поліпшення якості продукції та підвищення її конкурентоспроможності, супроводжувані зменшенням витрат на виробництво. В такі моменти особливо важливо правильно управляти всіма витратами підприємства. Чумак Г. з приводу цього говорила: «Управління витратами – це цілий набір методик, процесів і конкретних процедур з управління ресурсами організації» [46].

Фінансові результати є одним із основних показників роботи підприємства, які демонструють його економічну ефективність та здатність приносити прибуток. Ці результати отримуються шляхом порівняння доходів і витрат підприємства за певний період та вказують на успішність його господарської діяльності. Вони визначаються як різниця між отриманими доходами та витратами, які виникли під час функціонування підприємства.

Фінансові результати – це термін, що часто застосовується, який водночас залишається досить неоднозначним та має різні інтерпретації свого визначення (Табл. 1.3). В умовах сьогодення він набуває ширшого значення та більш різноманітного трактування.

Аналіз «фінансових результатів» дозволяє користувачам внутрішньої звітності зрозуміти зміни показників, оцінюючи їх динаміку, а також виявити позитивні напрями та фактори розвитку для підприємства.

Будько О. В. та Спекова О. Р. при аналізі взаємозв'язку показників фінансових результатів і фінансової безпеки зазначали наступне: «Саме фінансові результати є важливою величиною, яка впливає на управлінські рішення в системі інформаційного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства» [5].

Фірман Н. Я. та Вашків О. П. стверджували, фінансовий результат можна розглядати як в короткостроковому періоду, так і в довгостроковому. В першому варіанті зазначалось, що «Фінансовий результат підприємства здебільшого ототожнюється з величиною його прибутку чи доходу» [45]. Щодо довгострокового періоду, то вчені сформували таке поняття:

«Фінансовий результат підприємства доцільніше оцінювати через зміну величини вартості капіталу чи зміну величини ринкової вартості суб'єкта господарювання» [45].

Таблиця 1.3

Визначення сутності фінансових результатів у сучасній літературі

№ п/п	Автор	Визначення поняття «фінансові результати»
1	Лесюк А. С.	Під фінансовими результатами слід розуміти збільшення прибутку (збитку) та підвищення рівня рентабельності (збитковості) підприємства від фінансово-господарської діяльності за звітний період [21].
2	Кірсанова В. В., Ковальова О. М.	Підсумковий показник його діяльності, що в рамках ринкової економіки та невизначеності економічного середовища в умовах епідеміологічної кризи є одним із ключових індикаторів розвитку підприємства [18].
3	Коваль Л. В., Резніченко Р. В.	Фінансовий підсумок діяльності суб'єкта господарювання за певний період, який формується при порівнянні його складових і має один із проявів: прибуток, збиток або нульовий результат [19].
4	Яременко Л. М., Авдалян К. В.	Сукупність прибутку або збитку від реалізованої продукції, виконаних робіт, наданих послуг, позареалізаційних доходів і витрат [50].
5	Орехова А. І., Толстошеева В. С.	Фінансовий результат є узагальнюючим показником аналізу та оцінювання ефективності (неефективності) функціонування підприємства на відповідних стадіях (етапах) його формування [30].
6	Мелень О. В., Москаленко Л. В.	Фінансовий результат у вигляді прибутку є метою підприємницької діяльності й водночас джерелом витрат на розвиток виробництва [26].
7	Джерелейко С.	Фінансові результати підприємства – це приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період [10].
8	Піскун А. В.	Це один із основних узагальнюючих якісних показників фінансово-господарської діяльності підприємства, не залежно від виду діяльності, галузі, масштабів виробництва тощо [32].
9	Сторчак А. О.	Це результат діяльності суб'єктів господарювання, що визначається як різниця між сумами доходів та відповідних їм витрат, виражена у абсолютних показниках прибутку (збитку) [43].

У ході дослідження було виявлено, що існує безліч різних підходів до визначення понять доходів, витрат та фінансових результатів. Кожен дослідник має свою точку зору, що впливають на його трактування термінів.

Ці визначення варіюються в залежності від теми дослідження та джерел, які використовуються.

1.2. Теоретичні особливості обліку доходів, витрат та фінансових результатів на малих підприємствах

Мале підприємство, яке в основному є приватним, відрізняється порівняно невеликими обсягом доходу та кількістю працівників. Ці підприємства часто називають «малим бізнесом», хоча в Україні така категорія законодавчо не визначена. У Господарському кодексі України зазначено поняття «підприємництво», що розглядається як: «Діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку» [6]. Відповідно до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» існують визначення «суб'єкти малого підприємництва» та «суб'єкти мікропідприємництва», і кожне з них має по два визначення як для фізичних осіб, так і для юридичних [40]. До суб'єктів малого підприємництва належать:

- фізичні особи, зареєстровані як підприємці згідно з чинним законодавством, у яких середня чисельність працівників за рік не перевищує 50 осіб, а річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує еквівалент 10 мільйонів євро за середньорічним курсом НБУ;

- юридичні особи, які мають будь-яку організаційно-правову форму та форму власності, у яких середня чисельність працівників протягом року не перевищує 50 осіб, а річний дохід від діяльності становить не більше 10 мільйонів євро за середньорічним курсом НБУ.

До суб'єктів мікропідприємництва мають відношення:

- фізичні особи, зареєстровані як підприємці згідно з законодавством, у яких середня чисельність працівників за рік не перевищує 10 осіб, а річний дохід від діяльності становить не більше 2 мільйонів євро за середньорічним курсом НБУ;

- юридичні особи, незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, які мають середню кількість працівників за рік не більше 10, а річний дохід від діяльності становить не більше 2 мільйонів євро за середньорічним курсом НБУ.

Успішність роботи малих підприємств залежить від ефективно організованої системи бухгалтерського обліку, проте фінансові та трудові ресурси часто обмежені для врахування специфіки, створення бухгалтерської служби та вибору форми ведення обліку. Ефективний облік і контроль доходів та витрат становлять ключові елементи фінансового становища для людей, підприємств, організацій тощо. У сучасних умовах, коли економічна ситуація в Україні є нестабільною, досить складно отримати повну та точну інформацію про фінансовий стан, зокрема доходи, витрати та фінансові результати.

Особливостей обліку на малих підприємствах є чимало. Однією з основних є застосування спрощеної системи бухгалтерського обліку, яка допомагає знизити витрати на бухгалтерське ведення. Це передбачає наступне:

- спрощену звітність, що зменшує адміністративне навантаження;
- використання єдиного податку, який спрощує податкове адміністрування.

При складанні та поданні спрощеної фінансової звітності для суб'єктів малого підприємництва створений стандарт, який зазначає спрощені вимоги до обліку та звітності для таких категорій підприємств. Таким стандартом є НП(с)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [39].

Бортнік С. М. в своєму дослідженні дійшла висновку, що: «Малі та середні підприємства є найбільш мобільною частиною економічної

системи держави, виконуючи надважливі соціальні функції (забезпечення гнучкості та стійкості економіки, створення робочих місць тощо)» [4].

Дослідженням особливостей організації обліку на малих підприємствах в Україні займались Довбуш А. В. та Давидовська Г. І. [11]. Вони дійшли висновку, що особливостями обліку для таких підприємств є наступне – обрана система оподаткування, затверджена форма бухгалтерського обліку, використання певних первинних документів, відображення інформації в облікових регістрах, які відповідають вибраній формі бухгалтерського обліку, а також узагальнення даних у фінансовій звітності.

Під час вивчення сутності організації бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва, Подолянчук О. А. висловила думку, що: «Відмінності в організації облікового процесу на малих підприємствах залежать від особливостей функціонування діяльності малих підприємств з позиції площини нормативного поля та інформаційних вимог користувачів» [33].

Малі підприємства, безумовно, відіграють важливу роль у розвитку національної економіки. Завдяки своїй специфіці господарської діяльності, вони здатні оперативніше реагувати на кризові явища та екстремальні події в економіці країни, порівняно з іншими суб'єктами. Особливості їх активів та характер діяльності визначають специфіку побудови системи обліку та вибору системи оподаткування.

1.3. Методичні підходи здійснення аналізу доходів, витрат та фінансових результатів

Зростання прибутковості підприємства є наслідком ефективного ведення його бізнесу. У своїй господарській діяльності підприємство може зазнавати коливання, яке включає підйоми, кризи, депресії. При цьому,

кожне підприємство прагне досягти кращих показників, що можливе тільки за умови детального аналізу та контролю за доходами, витратами і фінансовими результатами. Враховуючи тісний зв'язок між витратами та фінансовими результатами, керівництво має розумно використовувати як власні, так і позикові ресурси, оскільки вони впливають на результати роботи підприємства. Для ефективного використання цих ресурсів, кожному підприємству необхідний певний аналіз «доходи – витрати – фінансовий результат», задля виявлення резервів для збільшення прибутку й рентабельності. Тому, тематика щодо узагальнення і вдосконалення методичних підходів до аналізу доходів, витрат і фінансових результатів є нагальним питанням сучасності та потребує поглибленого вивчення.

Шубіна С. В. зі своїми колегами при дослідженні даного питання на основі конкретного підприємства зазначала, що такий аналіз доцільно проводити за декількома етапами [48]. До цих етапів вони віднесли наступне:

- аналіз змін у доходах, витратах і фінансових результатах;
- аналіз впливу окремих факторів на валовий прибуток за визначеними показниками;
- аналіз факторної моделі чистого прибутку з урахуванням певних показників;
- оцінка рентабельності підприємства за різними видами показників;
- підсумки аналізу та виявлення можливостей для збільшення прибутку й рентабельності підприємства.

Успішна діяльність підприємства, його розвиток та фінансова стабільність в значній мірі визначаються складом та структурою його майна. Щоб підтримувати високі конкурентні позиції на ринку та підвищувати ефективність діяльності та рівень прибутковості, керівництву підприємства потрібно здійснювати ретельну оцінку свого фінансового стану та результативності підприємницької діяльності.

При оцінці майна на підприємстві найчастіше використовують дані, які представлені в балансі. Оскільки під час фінансово-господарської діяльності обсяги та структура активів підприємства постійно змінюються. Найефективнішими методами аналізу, які дозволяють оцінити динаміку змін у величині майна, а також зміни у структурі співвідношення активів і пасивів, вважають горизонтальний та вертикальний аналіз балансу підприємства.

Горизонтальний аналіз полягає в тому, що за допомогою спеціальних таблиць можна порівнювати та побачити зміни у розмірі активів за певний період, що може охоплювати кілька років поспіль. Вертикальний аналіз в свою чергу дозволяє встановити частку кожного типу активів у їх загальній сумі та оцінити динаміку їх змін.

Як результат, на основі горизонтального та вертикального аналізу можуть прийматися певні рішення з приводу придбання активів, оцінюватись потреба в залученні кредитних коштів, також можна визначити ліквідність підприємства та вирішити інші управлінські питання.

Наступним методичним підходом для аналізу доходів, витрат та фінансових результатів є порівняльний аналіз. До нього можуть належати зіставлення показників діяльності підприємства з показниками галузі в цілому, аналіз показників у порівнянні з конкурентами, а також порівняння фактичних показників підприємства з плановими значеннями.

Ще однією з методик, яку використовують для аналізу це – факторний аналіз. Це статистичний метод, що дозволяє дослідити вплив окремих факторів на результат. Завдяки цьому методу можна визначити загальний вплив різних чинників, що, наприклад, допомагає виявити потенційні можливості для збільшення доходів підприємства. Для проведення такого аналізу необхідно зібрати відповідну інформацію та розрахувати ті показники, які мають вплив на доходи, витрати або фінансові результати.

Аналіз доходів, витрат і фінансових результатів є важливою складовою фінансового менеджменту підприємства. Методичні підходи надають

інструменти для всебічної оцінки економічної діяльності та дозволяють виявити чинники, які впливають на рівень рентабельності. Основна мета таких підходів полягає у створенні інформаційної бази для прийняття управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію витрат, збільшення доходів і покращення фінансових показників. Глибокий та ретельний аналіз допомагає керівництву підприємства коригувати стратегії, ефективніше використовувати ресурси та оперативно реагувати на зовнішні та внутрішні зміни в бізнес-середовищі.

Висновки до першого розділу

Отже, доходи, витрати та фінансові результати є основними показниками, які відображають фінансовий стан підприємства, ефективність діяльності, а також його майбутні можливості. Потрібно чітко розуміти сутність даних категорій, щоб контролювати виробничий процес підприємства.

Доходи відображають грошові надходження від господарської діяльності підприємства. Саме вони є індикатором успішності господарських операцій і відіграють ключову роль у фінансовому плануванні та управлінні підприємством.

Витрати – це категорія, що впливає на ефективність підприємства. Вони включають всі ресурси, що використовуються у процесі виробництва та реалізації продукції, саме вони визначають собівартість та безпосередньо впливають на прибутковість та фінансовий стан.

Фінансовий результат – це головний показник, який відображає прибутковість підприємства, його фінансову стабільність та ефективність використання ресурсів. Вони визначаються при порівнянні доходів та витрат за певний період, що дозволяє оцінити загальну спішність діяльності.

Облік та аналіз доходів, витрат і фінансових результатів на малих підприємствах становлять важливі складові їхнього ефективного функціонування та розвитку. Завдяки спрощеним податковим системам і та іншим особливостям, ці підприємства можуть адаптувати бухгалтерський облік відповідно до своїх потреб, що дозволяє їм швидше реагувати на зміни в економічному середовищі.

Збільшення прибутковості підприємства обумовлене ефективним використанням його ресурсів і глибоким аналізом фінансової діяльності. Систематичний аналіз доходів, витрат і фінансових результатів допомагає керівництву вчасно виявляти можливості для підвищення рентабельності, зменшувати витрати та зміцнювати фінансову стабільність підприємства.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Фінансово-економічна характеристика та роль бухгалтерської служби в забезпеченні фінансової стабільності С(Ф)Г «Верес» Синельниківського району Дніпропетровської області

Селянське (фермерське) господарство «Верес» (далі С(Ф)Г «Верес») розташовується в Синельниківському районі Дніпропетровської області. Дане господарство було зареєстровано 19.09.2000 р. за юридичною адресою 52912, Україна, Дніпропетровська область, Межівський район, с. Новогригорівка, вул. Центральна, буд. 33.

Директором господарства є Скляренко Павло Володимирович.

Статутний капітал складав 300 грн, внесок був 100%, засновником була Скляренко Людмила Іванівна.

С(Ф)Г «Верес» займається лише рослинництвом. Основний вид діяльності – 01.11 вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Окрім цього додатковими видами діяльності господарства є – 1) 01.50 Змішане сільське господарство; 2) 46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин; 3) 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля. Основною продукцією даного господарства є:

- пшениця;
- ячмінь;
- насіння ріпаку й кользи;
- насіння соняшнику.

С(Ф)Г «Верес» є суб'єктом малого підприємництва, то воно подає спрощену фінансову звітність, а саме – форми №1-мс «Баланс» та №2-мс

«Звіт про фінансові результати». Щоб зрозуміти масштаби господарства, необхідно провести аналіз його майна, капіталу, а також фінансовий стан.

Для оцінки фінансового стану С(Ф)Г «Верес», слід проаналізувати показники фінансової звітності. Для цього, спочатку ми розглянемо майно та капітал господарства. Всі дані щодо оцінки майна та капіталу С(Ф)Г «Верес» представлені в додатку А.

З представлених показників можемо зробити висновок, що у господарства станом на 2023 рік загальна вартість майна становить 8113,7 тис. грн, а це є на 5009,2 тис. грн більше у порівнянні з загальною вартістю майна у 2019 році. За весь досліджуваний період найбільшу частку майна завжди займали оборотні активи. На кінець 2023 року їх вартість становила 5474,4 тис. грн, що на 3353,5 тис. грн. більше, ніж у 2019 році. Найбільшу питому вагу оборотних активів складають запаси. У складі необоротних активів були певні коливання на протязі досліджуваних років, проте вартість їх також зросла на 268,3% у відношенні 2023 року до 2019. Всю частку необоротних активів займають основні засоби. Динаміку основних компонентів майна підприємства можемо розглянути на наступному рисунку (рис. 2.1).

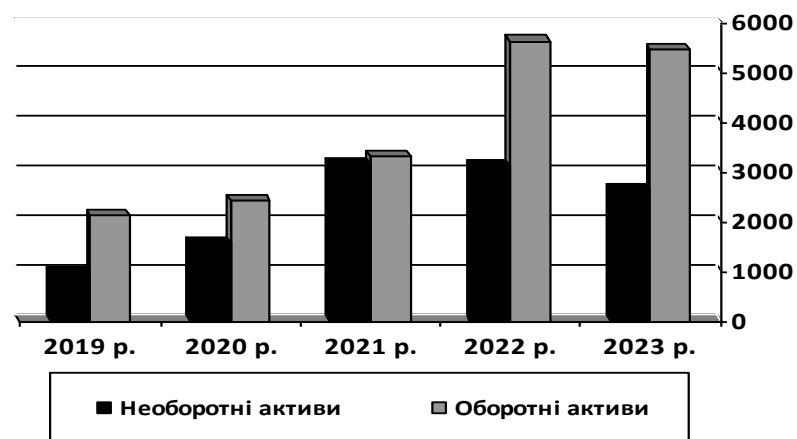

Рис. 2.1. Динаміка основних компонентів майна С(Ф)Г «Верес» за 2019-2023 рр., тис. грн.

Господарські засоби будь-якого підприємства формуються з різних джерел. Одні з них стали власністю підприємства через внески до статутного капіталу, в той час як інші були придбані або за власні кошти або за допомогою позик від інших осіб. Тому капітал підприємства і класифікується на власний та залучений. На наступному рисунку можемо побачити динаміку основних складових капіталу С(Ф)Г «Верес» (рис.2.2).

Рис. 2.2. Динаміка основних складових капіталу С(Ф)Г «Верес» за 2019-2023 рр., тис. грн.

Аналізуючи показники капіталу С(Ф)Г «Верес» в додатку А, можемо зробити такі висновки – загальний капітал підприємства показує стабільне зростання з 3104,5 до 8113,7 тис. грн. за досліджуваний період. Найбільше зростання відбулося між періодами 2021 та 2022 років, що свідчить про значний приріст фінансових ресурсів підприємства. Власний капітал на кінець 2023 року зріс та складає 6771,0 тис. грн., що по відношенню до 2019 року становить 403,5%. Збільшення власного капіталу свідчить про зміцнення фінансової стійкості господарства та покращення його самостійності в фінансових рішеннях. Також є значне збільшення нерозподіленого прибутку, а це свідчить про те, що господарство має

прибуткову діяльність. Залучені кошти мають певні коливання. Короткострокові кредити банків спочатку зросли до 2246,9 тис. грн., а потім різко пішли на спад і в кінці досліджуваного періоду були 761,0 тис. грн. Це може свідчити про те, що господарство в певний момент активно використовувало кредити для підтримки своєї діяльності, але потім стало менш залежним від зовнішнього фінансування. Значне зменшення поточних зобов'язань до 448,2 тис. грн. наприкінці 2023 року може свідчити про покращення платоспроможності господарства.

При аналізі фінансових результатів господарства можна визначити темпи приросту прибутку як загалом за певний період, так і кожну з його складових. Також можна проаналізувати вплив певних факторів на зміни в прибутку. Оцінку та динаміку фінансових результатів С(Ф)Г «Верес» за досліджувані роки можна знайти в додатку Б.

Аналізуючи дані фінансових результатів, можемо спостерігати за коливаннями різних показників. Наприклад, чистий дохід від реалізації мав тенденцію до збільшення з 2314,0 тис. грн. до 7794,9 тис. грн. у період з 2019 року до 2022 року, але вже зменшився до 7483,6 тис. грн. у 2023 році. Такий спад може свідчити про проблеми на ринку або зниження попиту на продукцію. Собівартість має постійне зростання, і у 2023 році сягнула 7438,0 тис. грн, а це на 636,1 тис. грн. більше, ніж у 2022 році. Таке суттєве зростання витрат може вказувати на підвищення цін на ресурси або збільшення витрат на виробництво, що погіршує рентабельність господарства. Показники чистого прибутку також коливались від 450,8 тис. грн. у 2019 році до 2185,1 тис. грн. у 2022 році, але вже значно знизилась до тис. грн. у році. Таке зниження свідчить про зростання витрат або втрату ринкових можливостей, що призвело до зниження ефективності господарства. Збільшення середньорічної вартості активів може свідчить про інвестиції в основні засоби або про зростання власності господарства. Показники власного капіталу також стабільно зростали, що є позитивним

знаком, оскільки господарство має збільшення власних ресурсів, що зміцнює її фінансову стійкість.

Незважаючи на те, що прибутки господарства зростали в попередні роки, збільшення собівартості продукції знизило рівень прибутковості продукції з 21,6% у 2019 році до 14,1% у 2023 році. Рівень прибутковості власного капіталу також знизився з 31,0% у 2019 році до 19,7% у 2023 році. Це вказує на те, що господарство почало отримувати менше прибутку від кожної вкладеної одиниці власного капіталу.

Наступними важливими показниками, які показують структуру джерел фінансування, а отже і фінансову стійкість господарства. Вони допомагають оцінити, наскільки господарство є стійким до зовнішніх умов, здатне продовжувати діяльність у майбутньому та витримувати всю економічну нестабільність. Відповідні розраховані дані відображені у додатку В.

На основі наведених даних можемо зробити такі висновки – коефіцієнт концентрації власного капіталу за досліджувані роки зріс від 0,54 до 0,83, що не скажеш про коефіцієнт концентрації залученого капіталу, який навпаки знизився з 0,46 до 0,17. Щодо зросту першого, то це свідчить про зміцнення фінансової незалежності господарства. Спад коефіцієнту концентрації залученого капіталу може свідчити про зменшення фінансових ризиків та зобов'язань господарства. Відхилення коефіцієнта маневреності власного капіталу за досліджувані роки у 87,4%, означає зменшення гнучкості господарства в управлінні власним капіталом. Також можемо спостерігати зменшення частки залучених коштів у фінансуванні господарства з 0,85 у 2019 році до 0,2 у 2023 році. Зріст коефіцієнта автономії на 153,7% свідчить про збільшення фінансової незалежності господарства, що є позитивним показником для кредиторів. Коефіцієнт стійкості значно зріс з показника 1,18 у 2019 році до 5,04 у 2023 році, що свідчить про можливість довгострокової роботи господарства без значних фінансових ризиків.

При дослідженні господарства був здійснений аналіз оцінки ділової активності С(Ф)Г «Верес» за 2019-2023 рр. Відповідні показники представлені у додатку Д.

Аналізуючи розраховані показники, можемо виділити основні моменти, наприклад постійне коливання у показниках чистого фінансового результату. На 2019 рік він становив 450,8 тис. грн., свій максимум він мав у 2022 році і становив 2185,1 тис. грн., а вже в кінці 2023 року він зменшився майже вдвічі і мав показник 1215,5 тис. грн. Фондовіддача у 2023 році зменшилась на 87,7% в порівнянні з 2019 роком, що означає про зниження ефективності використання основних засобів. Зниження коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості означає зменшення швидкості повернення дебіторської заборгованості, а це не дуже позитивно впливає на ліквідність господарства. А ось з приводу оборотності кредиторської заборгованості, то показники навпаки мають покращення, адже збільшення коефіцієнту з 1,6 у 2019 році до 5,8 у 2023 році свідчить про покращення розрахунків із кредиторами. Коефіцієнт оборотності запасів має тенденцію до збільшення, що означає ефективне управління запасами. Показник оборотності основного капіталу є майже незмінним, що вказує на стабільне використання своїх засобів для генерування доходу.

Наступними важливим дослідженням для аналізу господарства є оцінка ліквідності та платоспроможності. Це допомагає зрозуміти фінансову гнучкість, стійкість та перспективи господарства. Для цього аналізу було використано дані, що представлені в додатку Е.

На основі розрахованих даних, можемо побачити, що господарство значно покращило ліквідність, особливо поточну. Це свідчить про покращення можливостей покриття поточних зобов'язань. Коефіцієнт швидкої ліквідності у 2023 році значно зріс в порівнянні з 2019 роком від 0,01 до 0,49. Це означає, що господарство має здатність швидко покривати свої короткострокові зобов'язання. Збільшення коефіцієнту загальної

платоспроможності за досліджувані роки на 153,7% вказує на покращення фінансової стабільності господарства.

Бухгалтерська служба є основною у підтримці фінансової стабільності будь-якого підприємства. Вона допомагає приймати важливі управлінські рішення, сприяє раціональному використанню ресурсів та мінімізує ризики, пов'язані з ліквідністю та платоспроможністю.

Бухгалтерський облік ведеться від початку реєстрації господарства. На досліджуваному господарстві всі функції бухгалтерської служби виконує головний бухгалтер, він є єдиним працівником бухгалтерії. Повну відповідальність за організацію обліку, а також подання звітності до контролюючих органів несе керівник господарства Скляренко П. В.

Господарство є суб'єктом малого підприємництва. На сьогоднішній день має 6 працівників.

На С(Ф)Г «Верес» передбачається лінійна організаційна структура апарату бухгалтерського обліку. Така структура передбачає безпосереднє підпорядкування працівників головному бухгалтеру.

Головний бухгалтер самостійно реєструє всі операції щодо використання та надходжень коштів, нараховує податки, розраховує заробітну плату, відслідковує платежі пов'язані з постачальниками та покупцями, і відповідно складає фінансову звітність тощо. С(Ф)Г «Верес» використовує змішану паперово-електронну форму документообігу.

Так, як господарство має невеликий обсяг операцій, то на ньому застосовується спрощена система обліку. З програмного забезпечення, С(Ф)Г «Верес» використовує програму «М.Е.Дос» для формування та подання фінансових звітностей. Фінансову звітність господарство подає за затвердженими формами спрощеної фінансової звітності № 1-мс «Баланс» та № 2-мс «Звіт про фінансові результати». Ведення бухгалтерського обліку забезпечується за допомогою таблиць Excel, це дозволяє вести облік з мінімальними затратами на програмне забезпечення.

Бухгалтер звітує керівнику про фінансовий стан господарства щомісяця. Це дозволяє контролювати основні показники діяльності. Для цього бухгалтер складає оборотно-сальдовий баланс кожного місяця.

Всі грошові розрахунки на господарстві з іншими підприємствами відбувається в безготівковій формі. Для цього С(Ф)Г «Верес» обслуговується та має відкритий рахунок в АТ КБ «Приватбанк».

Наразі С(Ф)Г «Верес» здебільшого працює за схемою передплати. Такий підхід дозволяє знизити ризик неплатежів за відвантажену продукцію. Ця форма розрахунків забезпечує співпрацю із споживачами без необхідності аналізувати показники їх діяльності. Господарство в основному працює за схемою «оплатив – отримав». Проте, бувають і готівкові розрахунки у максимальному розмірі на день до 10000 грн.

Під час дослідження організаційних моментів бухгалтерського обліку на С(Ф)Г «Верес» було виявлено чимало недоліків, особливо в розрізі внутрішніх нормативних документів. Головним недоліком на С(Ф)Г «Верес» можна вважати відсутність наказу про облікову політику. Він є важливим документом який визначає основні принципи та методи ведення обліку. Його відсутність підвищує ризик виникнення помилок, можлива втрата довіри до фінансових даних, а також може негативно вплинути на стабільність та ефективність управління господарством.

2.2. Актуальний стан обліку формування та відображення доходів, витрат та фінансових результатів діяльності на господарстві

В сучасних ринкових умовах важливим завданням для забезпечення стабільності та розвитку кожного господарства є ефективне управління доходами, витратами та фінансовими результатами. Для малих підприємств, що діють в умовах обмежених ресурсів і часто використовують спрощену

систему оподаткування, пріоритетом стає оптимізація облікових процесів і прозоре відображення результатів діяльності. Відсутність складних облікових структур і скорочення витрат на бухгалтерський облік надають гнучкість і спрощують контроль за фінансами та іншими ресурсами. Однак, це вимагає суворого дотримання облікової політики для уникнення помилок і забезпечення надійності фінансової інформації.

Основні засади регулювання бухгалтерського обліку зазначені в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [36]. Зокрема, важливо згадати і Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку, які визначають правила та принципи ведення обліку, а також складання фінансової звітності.

Оскільки С(Ф)Г «Верес» є суб'єктом малого підприємництва, то воно регламентується Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» при складанні та поданні фінансової звітності [36].

Для С(Ф)Г «Верес» операційна діяльність є основною, оскільки господарство займається виробництвом та реалізацією продукції, що приносить основну частину доходу та формує фінансовий результат.

Дохід може бути у формі грошових надходжень, що відбувається в більшості випадках, або інших надходжень, які були отримані від реалізації продукції, товарів або послуг. Для обліку доходів С(Ф)Г «Верес» використовує рахунки 7 класу «Доходи і результати діяльності». Це дозволяє організувати та класифікувати цей тип фінансової інформації. Збільшення, тобто надходження відображають по кредиту цих рахунків, а ось суми непрямих податків, які зменшують даний дохід, а також списання доходів на фінансовий результат відображають по дебету.

Які саме рахунки та субрахунки використовує С(Ф)Г «Верес» для обліку доходів, можна розглянути на рисунку 2.3.

До основних первинних документів, що є підтвердженням та підставою для відображення доходів на господарстві це товарно-транспортна накладна,

видаткова накладна, акт приймання-передачі робіт чи послуг, податкова накладна, бухгалтерська довідка, квитанції, платіжне доручення тощо.

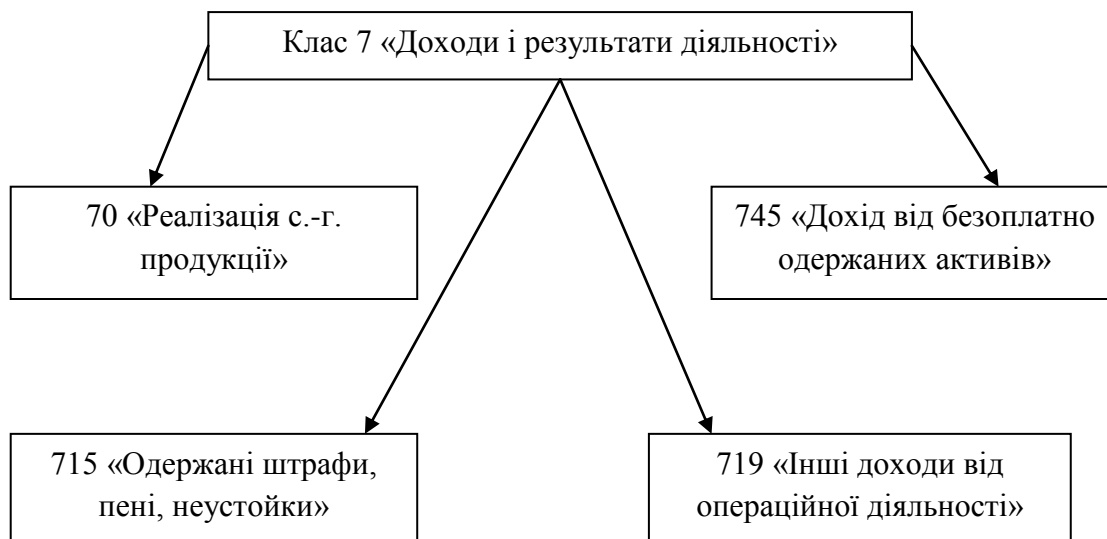

Рис. 2.3. Рахунки для обліку доходів у С(Ф)Г «Верес»

Далі можемо розглянути типові кореспонденції, які застосовуються при відображенні доходів на С(Ф)Г «Верес» (Табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Кореспонденції рахунків з обліку доходів С(Ф)Г «Верес»

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Відображено дохід від реалізації продукції	361	70
Отримані кошти на рахунок від покупців за реалізовану продукцію	311	361
Отримано готівку від покупців за реалізовану продукцію	301	361
Списано собівартість відвантаженої с/г продукції	90	271/1
Нараховано ПДВ	70	641

Витратами у звітному періоді вважаються зменшення активів або збільшення зобов'язань, що супроводжується зменшенням власного капіталу підприємства. Визнаються витрати в одному періоді одночасно з доходами,

для отримання яких вони були понесені. Щоб відобразити витрати в обліку, С(Ф)Г «Верес» використовує рахунки 9 класу «Витрати діяльності». Суми накопичених витрат відображаються відповідно по дебету, а їх списання на фінансовий результат відбувається по кредиту.

Далі розглянемо конкретні рахунки та субрахунки, які використовуються на С(Ф)Г «Верес» (Рис. 2.4).

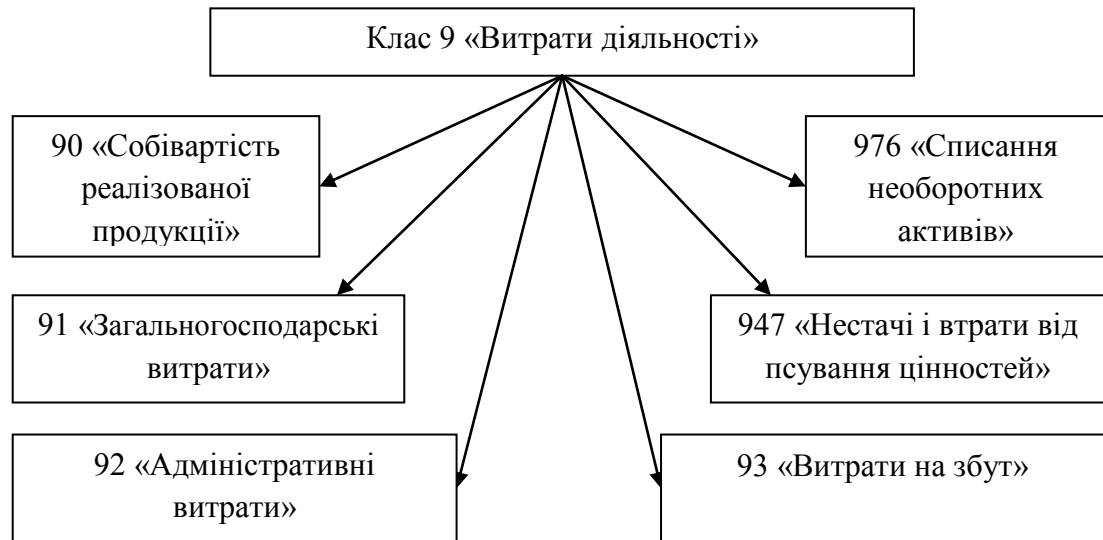

Рис. 2.4. Рахунки для обліку витрат на С(Ф)Г «Верес»

Виробництво продукції та забезпечення основної діяльності господарства є найважливішими. Адміністративні витрати, витрати на збут та інші пов'язані з забезпеченням і обслуговуванням. У собівартість продукції включаються витрати, що пов'язані з виробництвом. До таких витрат відносять прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці та загальновиробничі витрати. Саме ці витрати накопичуються по дебету рахунку 23 «Виробництво», де і формується виробнича собівартість продукції, а по кредиту відбувається відпущення продукції та сума відходів під час виробництва.

С(Ф)Г «Верес» використовує субрахунок 231 «Виробничі затрати (рослинництво)» та 91 «Загальногосподарські витрати». В кінці рахунок 231

розподіляється по культурах, на фінансові результати, і на ньому залишається лише незавершене виробництво.

До первинних документів, які є підтвердженням витрат відносять накладна-вимога, видаткова накладна, товарно-транспортна накладна, лімітно-забірна картка, розрахункові відомості з нарахування заробітної плати, акт виконаних робіт чи послуг, платіжні доручення тощо.

Розглянемо кореспонденції, що використовується на С(Ф)Г «Верес» при обліку витрат (Табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Кореспонденції рахунків з обліку витрат С(Ф)Г «Верес»

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Використано паливо на виробничі затрати	23	203
Використано добрива та хімікати на виробничі затрати	23	208
Надані послуги постачальника для виробництва	23	631
Нарахована заробітна плата працівникам виробництва	23	661
Нараховано ЄСВ на з/п працівникам виробництва	23	651
Нарахована амортизація інших необоротних матеріальних активів і списана на виробництво	23	132
Оприбутковано продукцію с.-г. виробництва	271/1	23
Списано виробничі запаси на витрат на обслуговування виробництва	91	20
Нараховано знос основних засобів та нематеріальних активів загальновиробничого призначення	91	13
Списано суму нерозподілених загальновиробничих витрат	90	91
Списано на виробництво с.-г. продукцію	23	271/1

В бухгалтерському обліку одним із ключових аспектів є порядок формування фінансового результату. Точний облік фінансових результатів є важливою умовою для здійснення обов'язкових бюджетних платежів, а також для розрахунків з акціонерами та іншими зацікавленими особами тощо.

Важливим при формуванні фінансових результатів є один із принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності – нарахування. Згідно з законодавством доходи та витрати повинні відображатись в момент їх виникнення незалежно від дати їх отримання або вибуття.

С(Ф)Г «Верес» в кінці звітного року всі свої рахунки доходів та витрат закриває на 79 «Дохід, фінансовий результат». Кореспонденції, що використовуються на господарстві представлені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Кореспонденції по рахунку 79 «Фінансові результати» С(Ф)Г «Верес»

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Списано на фінансовий результат дохід від реалізації продукції	70	79
Списано на фінансовий результат інші операційні доходи	71	79
Списано на фінансовий результат дохід від безоплатно одержаних активів	745	79
Списано на фінансовий результат собівартість від реалізації продукції	79	90
Списано на фінансовий результат адміністративні витрати	79	92
Списано на фінансовий результат витрати на збут	79	93
Списано на фінансовий результат нестачі і втрати від псування цінностей	79	947
Списано на фінансовий результат інші витрати діяльності	79	977

Можемо сказати, що точний та надійний бухгалтерський облік доходів, витрат і фінансових результатів є фундаментом для прийняття управлінських рішень і підтримки фінансової стійкості підприємства. Сучасні облікові стандарти допомагають структурувати ці дані, що забезпечує об'єктивну оцінку діяльності підприємства і дозволяє своєчасно реагувати на зміни ринкових умов. Важливо зосередити увагу на вдосконаленні облікових процесів, повної автоматизації обліку і дотриманні нормативних вимог.

2.3. Напрями вдосконалення обліку доходів, витрат та фінансових результатів на господарстві

Від ефективного обліку доходів, витрат і фінансових результатів залежить забезпечення стабільного розвитку господарства та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Економіка може реагувати на зовнішні зміни, зменшувати витрати та підвищувати прибутковість завдяки вдосконаленню облікових процесів.

Фінансові результати підприємства виступають основним показником його ефективності. У сучасних реаліях, коли підприємства орієнтуються на урізноманітнення джерел доходів і зниження ризиків, особливу увагу набуває управління як основною, так і додатковими видами діяльності.

Основна діяльність визначає спеціалізацію підприємства та є головним джерелом його доходів. Водночас супутні або додаткові напрями, такі як здача в оренду майна, реалізація побічної продукції чи інвестиційні операції, також можуть істотно впливати на загальний фінансовий результат.

1. Як один з недоліків обліку на С(Ф)Г «Верес» ми вважаємо недостатність аналітики рахунків.

Так як, продукції на С(Ф)Г «Верес» небагато, то для більшої деталізації та прозорості інформації пропонуємо використання субрахунків до рахунку 70 «Реалізація с.-г. продукції» за видами продукції:

- 701 «Реалізація пшениці»;
- 702 «Реалізація ячменю»;
- 703 «Реалізація ріпаку й кользи»;
- 704 «Реалізація насіння соняшнику».

Зобразимо даний розподіл на рисунку 2.5.

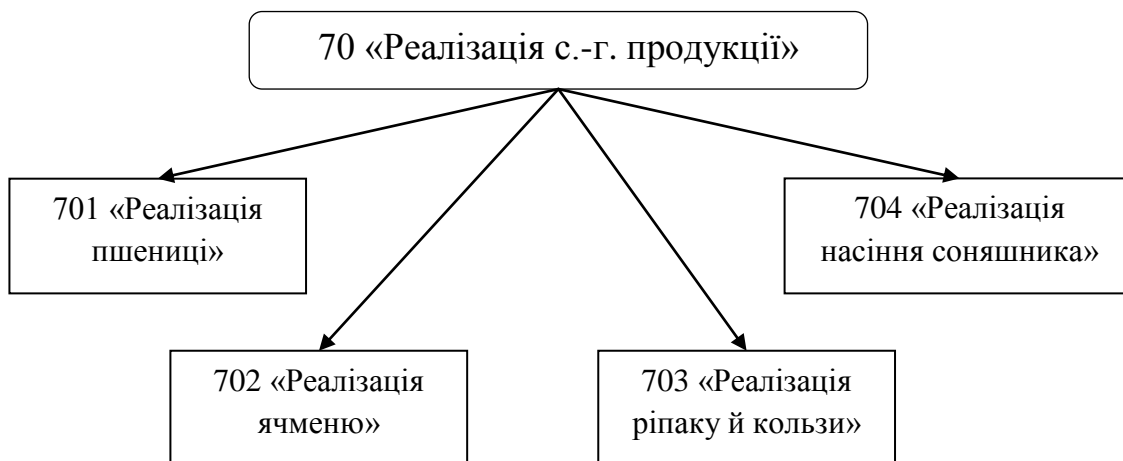

Рис. 2.5. Запропонована деталізація рахунку 70 «Реалізація с.-г. продукції» для С(Ф)Г «Верес»

Така деталізація дасть можливість легко відстежувати, яка саме продукція забезпечує найбільший дохід, а також керівництво матиме змогу отримувати дані для покращення ефективності діяльності – наприклад, збільшення виробництва найбільш прибуткової продукції чи надання послуг, та зменшення нерентабельних напрямків.

2. Оскільки господарство використовує спрощений План рахунків і для обліку та формування фінансових результатів всієї діяльності використовується рахунок 79 «Дохід, фінансовий результат», то пропонуємо дещо розширити аналітику даного рахунку:

- Субрахунок 791 «Фінансові результати від операційної діяльності», на якому б накопичувались результати від основної діяльності господарства.

- Субрахунок 792 «Фінансові результати від інвестиційної та фінансової діяльності». Оскільки господарських операцій на підприємстві не багато, то вважаємо за доцільним об'єднати ці дві діяльності в одному субрахунку.

Зобразимо запропоновану деталізацію рахунку на рисунку 2.6.

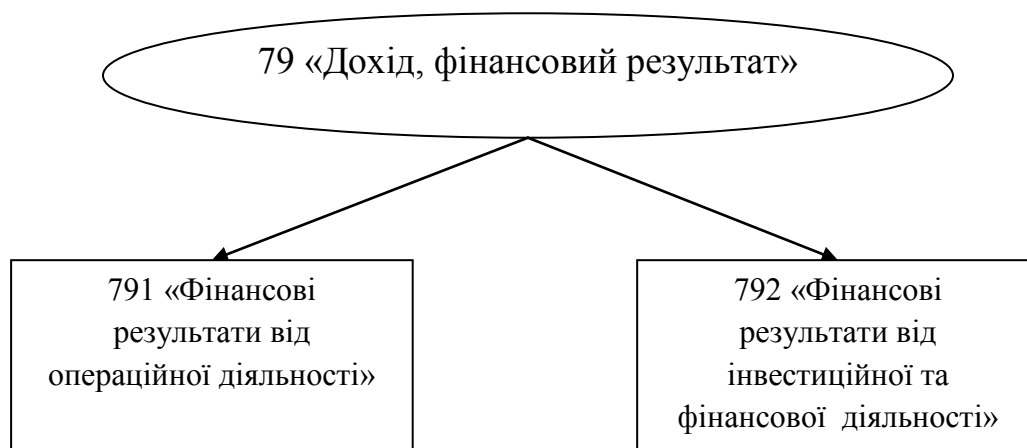

Рис. 2.6. Запропонована деталізація рахунку 79 «Дохід, фінансовий результат» для С(Ф)Г «Верес»

Такий розподіл між основною та іншими видами діяльностями дасть можливість господарству чітко визначити джерела прибутку, оцінити рентабельність кожного напрямку та ефективність використання ресурсів. Це сприятиме прозорості обліку, спрощуватиме прийняття управлінських рішень і допомагатиме ідентифікувати найбільш перспективні напрями для подальшого розвитку. Вважаємо, що аналіз і оптимізація фінансових результатів є важливим елементом успішного управління господарством.

3. Аби зафіксувати певні доходи чи витрати, С(Ф)Г «Верес» використовує звичайні первинні документи, як наприклад ТТН, видаткова накладна, акт виконаних робіт чи послуг, платіжне доручення, розрахункові відомості з нарахування заробітної плати та інші. Тому ми пропонуємо створити первинний документ, який стане основою для систематизації даних. Таким документом може бути «Зведений реєстр доходів і витрат підприємства» (Додаток Ж)

Такий документ буде містити назву підприємства, назву документа, його номер та дату складання, період, за який був складений реєстр. В кінці даної таблиці буде узагальнена сума доходів та сума витрат. Також документ буде мати підписи відповідальних осіб, а саме керівника підприємства та головного бухгалтера.

Особливостями та перевагами даного документу є наступне:

- універсальність – один документ поєднує доходи, витрати та фінансові результати, що робить його зручним для використання на малих підприємствах;
- прозорість – розподіл за видами доходу чи витрат дозволяє легко аналізувати джерела доходів і напрями витрат;
- зручність – він підходить для ведення як у паперовій, так і в електронній формі;
- аналіз фінансових результатів – спрощує обчислення прибутковості за видами доходів та витрат.

Вважаємо, що запровадження такого первинного документа дасть можливість оптимізувати облік на господарстві. Він забезпечить систематизацію даних, дозволить легко відстежувати доходи та витрати, а також аналізувати фінансові результати. Документ сприятиме покращенню управлінської діяльності та спрощуватиме процес прийняття рішень щодо ефективності різних напрямів діяльності

Це все може суттєво покращити облік доходів, витрат і фінансових результатів на господарстві, що призведе до підвищення прозорості, ефективності управління фінансами та іншими ресурсами, а також збільшити прибутковість господарства в довгостроковій перспективі.

Висновки до другого розділу

Селянське (фермерське) господарство «Верес» займається рослинництвом і має основний вид діяльності вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Проаналізувавши фінансово-економічну характеристику господарства можна сказати, що основні засоби домінують у необоротних активах, а

виробничі запаси складають значну частину оборотних активів, а це свідчить про зростання його ресурсного потенціалу. Господарство демонструє стабільний ріст власного капіталу та нерозподіленого прибутку, що вказує на фінансову стійкість та прибутковість, зі зменшенням залежності від короткострокових кредитів і фінансових ризиків. Незважаючи на досягнення піку доходів і активів за 2022 рік, у 2023 році спостерігається спад, ймовірно, через зростання собівартості, що вимагає перегляду операційної стратегії.

Головний бухгалтер є єдиним бухгалтерським працівником, який самостійно виконує всі облікові функції. За організацію обліку відповідає керівник господарства. На С(Ф)Г «Верес» використовується лінійна структура обліку, поєднується паперовий та електронний документообіг, облік ведеться в Excel, а для складання та подання звітності використовується програма «М.Е.Дос». Господарство при розрахунках переважно використовує передоплату, що допомагає уникнути ризиків несплати.

Для покращення обліку пропонується розширити аналітику рахунку 79 «Дохід, фінансовий результат» шляхом запровадження двох субрахунків: 791 «Фінансові результати від операційної діяльності» та 792 «Фінансові результати від інвестиційної та фінансової діяльності», об'єднавши останні через невелику кількість операцій. Цей підхід забезпечить чітке визначення джерел прибутку, оцінку рентабельності та ефективності ресурсів, сприятиме прозорості обліку та допоможе знайти перспективні напрями для розвитку господарства.

Для підвищення деталізації та прозорості запропоновано використання субрахунків до рахунку 70 «Реалізація с/г продукції» за видами продукції - 701 «Реалізація пшениці», 702 «Реалізація ячменю», 703 «Реалізація ріпаку й кользи», 704 «Реалізація насіння соняшнику». Це дозволить відстежувати, яка продукція приносить найбільший дохід та забезпечить керівництво даними для оптимізації діяльності.

Для систематизації даних пропонується запровадити «Зведений реєстр доходів і витрат підприємства». Цей документ об'єднує всі ці категорії, забезпечуючи прозорість, зручність ведення та полегшує аналіз прибутковості. Реєстр дозволить оптимізувати облік, спростити управлінські рішення та покращити ефективність діяльності господарства.

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОКАЗНИКІВ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

3.1. Аналіз структури та динаміка доходів, витрат та фінансових результатів на господарстві

Аналіз показників діяльності господарства, може посприяти для визначення фінансового стану та ефективності господарства. Структура доходів дозволяє визначити основні джерела надходжень, оцінити їх стабільність і потенціал збільшення, а аналіз витрат допомагає зрозуміти, на які операції припадає найбільше ресурсів. Вивчаючи динаміку цих показників, можна виявити тенденції зростання чи спаду, вплив економічних та ринкових умов, та оптимізувати витрати.

Такий аналіз сприяє прийняттю обґрунтованих рішень щодо управління фінансами, дозволяє вчасно виявляти та реагувати на фінансові ризики, підвищує загальну фінансову стабільність економіки.

Першим кроком при такому аналізі можна зробити загальну оцінку структури та динаміки фінансових результатів (табл. 3.1). Для цього були використані інформаційні дані, що наведені у Звіті про фінансові результати (ф. №2-мс) за останні досліджені 5 років. За допомогою таких даних, можна провести порівняльний аналіз аналогічних показників за попередні роки. Під час такого аналізу виявляють відхилення як абсолютні, так і відносні, а також тенденції та темпи змін показників.

Відповідно до проведених розрахунків у таблиці 3.1., можемо зробити наступні висновки:

- чистий дохід від реалізації значно зріс, і у 2023 році становив 7483,4 тис. грн., що на 5169,4 тис. грн. або на 323,4% більше ніж у 2019

році. Це свідчить про позитивну динаміку продажів, що може бути пов'язано із збільшенням обсягів реалізації або зростанням цін на продукцію;

- собівартість також значно збільшилась з 1903,2 тис грн. у 2019 році до 6360,9 тис. грн у 2023 році. Абсолютне відхилення склало 4457,7 тис. грн., що у відсотках становить 334,2%;

- збільшення фінансового результату до оподаткування на 804,7 тис. грн вказує про покращення прибутковості господарства, незважаючи на зростання витрат;

- чистий прибуток зріс на 764,7 тис. грн у 2023 році в порівнянні з 2019 роком. Звичайно це є позитивним показником і свідчить про ефективне управління господарством, яке змогло збільшити прибутковість навіть за умов зростання доходів та витрат.

Таблиця 3.1

Структура фінансових результатів С(Ф)Г «Верес»

2019-2023 рр., тис. грн

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення абсолютне, 2023 р. до 2019 р.	Відхилення відносне, %, 2023 р. до 2019 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2314,0	4502,1	5697,8	7794,9	7483,4	5169,4	323,4
Інші доходи	0	0	0	115,0	93,0	93,0	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1903,2	3297,9	5083,2	5724,8	6360,9	4457,7	334,2
Інші витрати	0	0	97,2	0	0	0	-
Фінансовий результат до оподаткування	410,8	1204,2	517,4	2185,1	1215,5	804,7	295,9
Чистий прибуток (збиток)	450,8	1250,8	488,2	2185,1	1215,5	764,7	269,6

Врешті продемонструємо зміни в показниках фінансових результатів господарства за допомогою математичного моделювання (рис. 3.1).

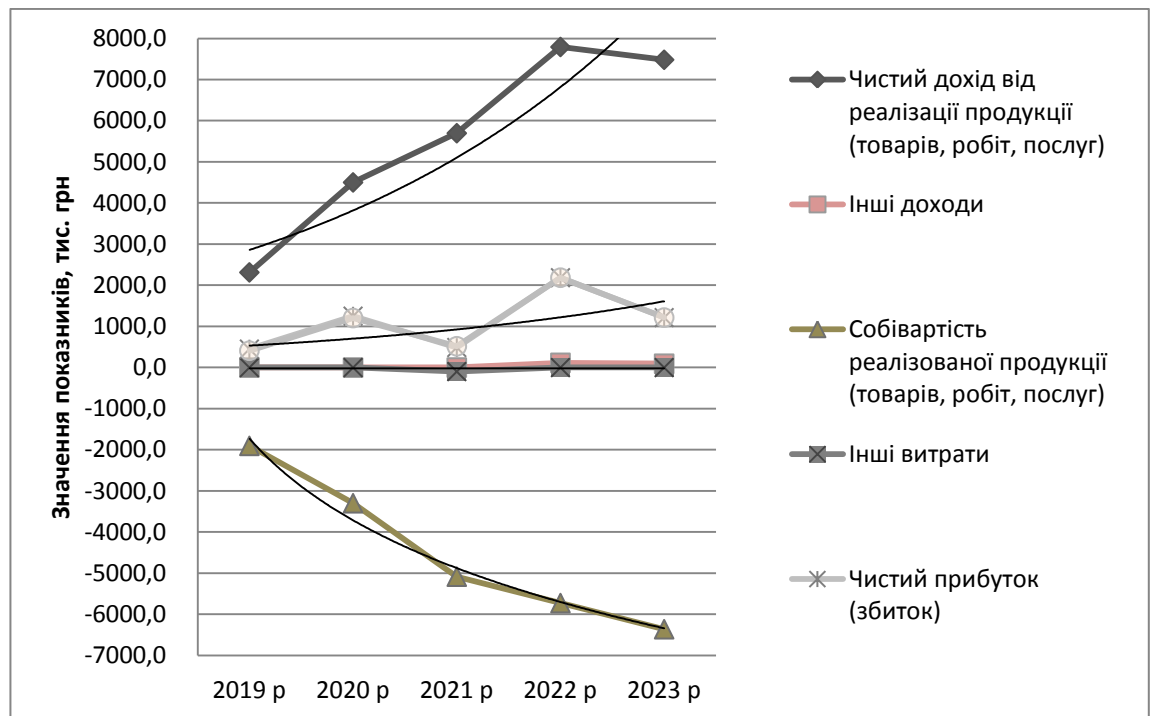

Рис. 3.1. Динаміка показників фінансових результатів С(Ф)Г «Верес» за 2019-2023 рр.

Аналіз фінансових результатів набуває особливого значення, оскільки є необхідною умовою для управління доходами та витратами господарства з метою підвищення прибутку, що в свою чергу, сприяє зростанню рентабельності.

За допомогою форми № 2-мс «Звіт про фінансові результати» було проведено дослідження статей доходів С(Ф)Г «Верес» за декілька років, а саме 2019-2023 рр. (табл. 3.2).

Під час аналізу даних показників, можемо спостерігати, що чистий дохід від реалізації продукції становив 2314,0 тис. грн у 2019 році і мав постійне збільшення, досягнувши свого максимуму у 2022 році – 7794,9 тис. грн. Вже у 2023 році спостерігаємо деяке зменшення даного показника, який становить 7483,4 тис. грн, що може свідчити про певні труднощі на ринку або зниження попиту на продукцію. Інші доходи на господарстві з'являються

лише у 2022 році, і складають 115,0 тис. грн, а вже у 2023 році вони зменшились і становили 93,0 тис. грн. Як висновок, господарство показало стабільне збільшення доходів до 2022 року, а в 2023 році спостерігається спад, що може бути спричиненим як внутрішніми, так і зовнішніми факторами.

Таблиця 3.2.

Аналіз показників доходів С(Ф)Г «Верес» за 2019-2023 рр., тис. грн

Стаття	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023 р. до 2019 р. у %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2314,0	4502,1	5697,8	7794,9	7483,4	323,4
Інші доходи	-	-	-	115,0	93,0	-
Разом доходи	2314,0	4502,1	5697,8	7909,9	7576,4	327,4

Зобразимо динаміку досліджених показників доходів С(Ф)Г «Верес» графічно (рис. 3.2).

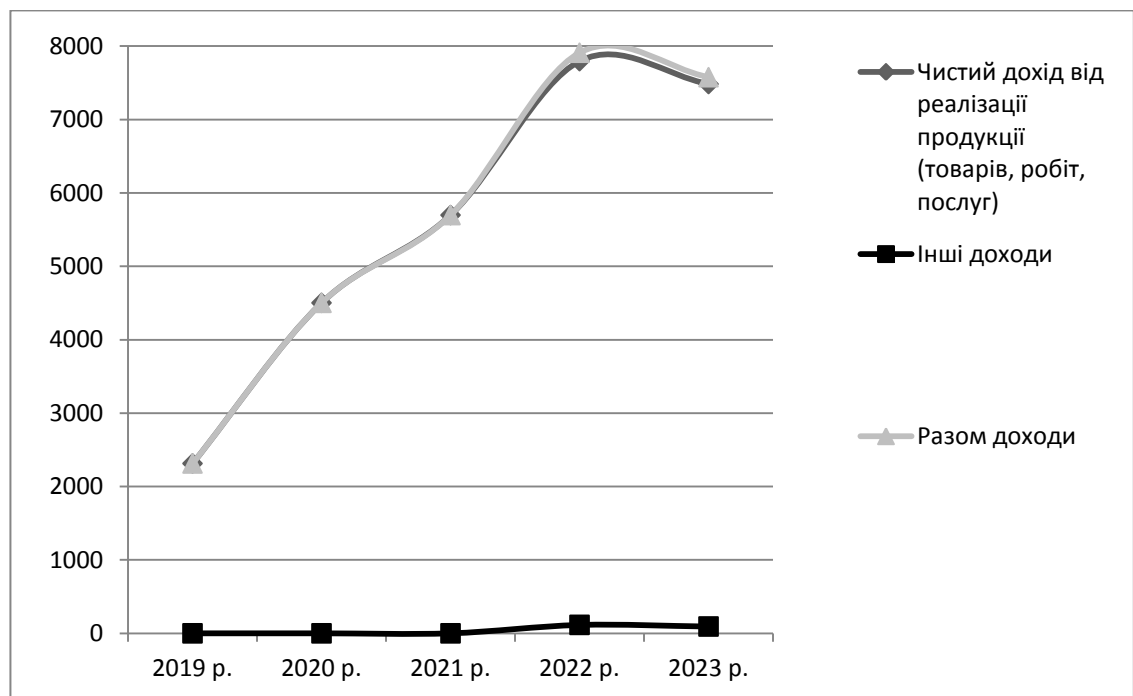

Рис. 3.2. Динаміка показників доходів С(Ф)Г «Верес» за 2019-2023 рр.

На основі даних аналітичного обліку у «Звіті про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) сільського господарства» № 2-ферм

можемо проаналізувати структуру витрат на виробництво продукції (додаток 3).

Аналізуючи витрати на виробництво продукції сільського господарства можемо сказати наступне, що витрати на основні ресурси, такі як насіння, добрива, паливо, ремонтні матеріали та оплату праці значно зросли, що може бути пов'язано із загальним підвищенням цін і розширенням обсягів виробництва. Зокрема найбільше зростання спостерігається у витратах на запасні частини (на 973,9 %), орендну плату (на 482,2%), амортизацію (на 430%) та адміністративні витрати (на 564,4%). Збільшення загальновиробничих та адміністративних витрат вказує на зростання управлінських та операційних витрат підприємства. Розглянемо структуру витрат на виробництво графічно (рис. 3.3).

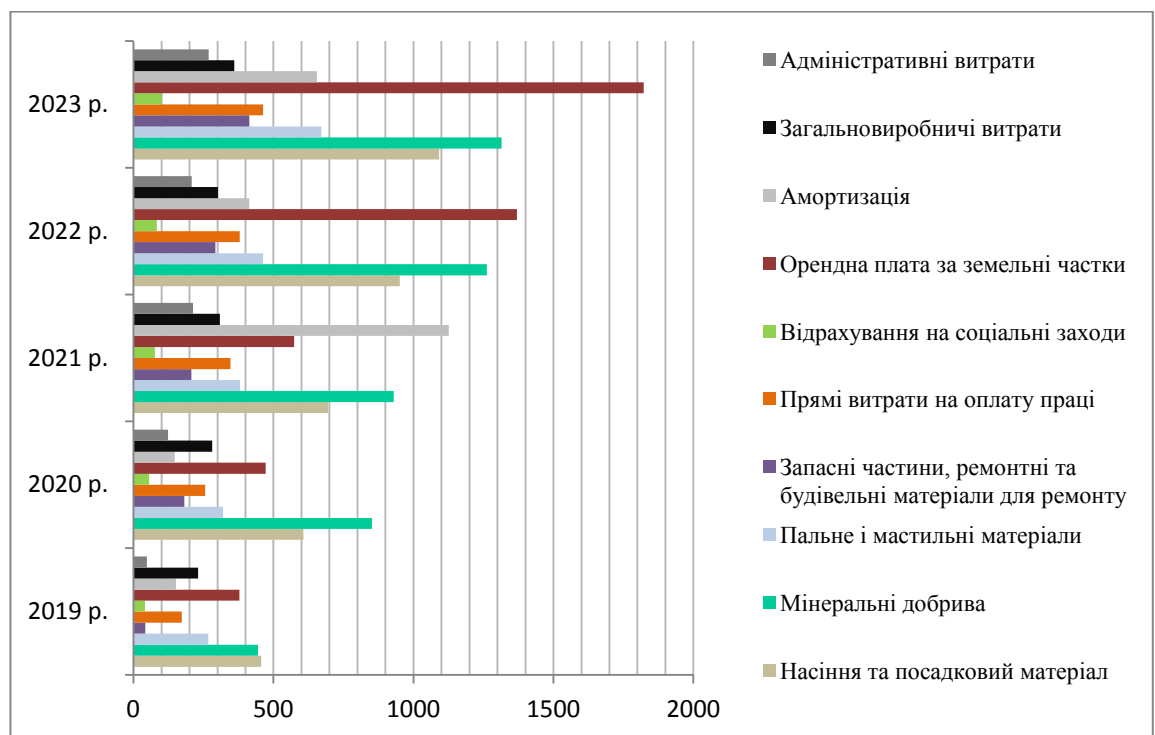

Рис. 3.3. Структура витрат на виробництво продукції С(Ф)Г «Верес» за 2019-2023 рр.

Реалізація сільськогосподарської продукції – це ключовий процес, що впливає на економічні показники діяльності аграрних підприємств. Вона

включає продаж вирощених культур або продукції тваринництва та інших видів сільськогосподарської продукції, забезпечуючи надходження, що є основним джерелом фінансування для розвитку та інвестицій.

Далі розглянемо та проаналізуємо показники реалізації продукції сільського господарства на С(Ф)Г «Верес» за 2023 рік (табл.3.3).

Таблиця 3.3

Показники реалізації продукції сільського господарства
С(Ф)Г «Верес» у 2023 році

Назва виду продукції	Кількість реалізованої продукції, ц	Вартість реалізованої продукції (без ПДВ), тис. грн	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	Витрати на збут, тис. грн
Продукція рослинництва – усього	X	7483,4	6360,9	23,1
Культури зернові та зернобобові	4966	2568,1	2269,0	11,2
у тому числі	3261	1539,3	1498,2	7,9
- пшениця				
- ячмінь	1705	1028,8	770,8	3,3
Насіння ріпаку й кользи	1402	1897,5	1706,4	4
Насіння соняшнику	2092	3017,8	2385,5	7,9

Розглянувши таблицю, зробимо наступний висновок – в цілому продукція рослинництва принесла 7483,4 тис. грн доходу при собівартості 6360,9 тис. грн і витратах на збут 23,1 тис. грн. Це свідчить про значні обсяги реалізації продукції, основну частину доходу в розмірі 3017,8 тис. грн забезпечує продаж насіння соняшнику. Структуру кількості реалізованої продукції сільського господарства на С(Ф)Г «Верес» за 2023 рік дослідимо на рисунку 3.4.

Загалом, можемо спостерігати, що найбільшу частку в кількості реалізації займає зерновий сегмент, а саме пшениця та ячмінь. Це вказує на те, що господарство спеціалізується на виробництві зернових культур, що є основними джерелами доходу. Збалансованість у продажі інших культур також демонструє різноманітність продукції, що допомагає знизити ризики, пов'язані з коливанням попиту або цін на окремі культури.

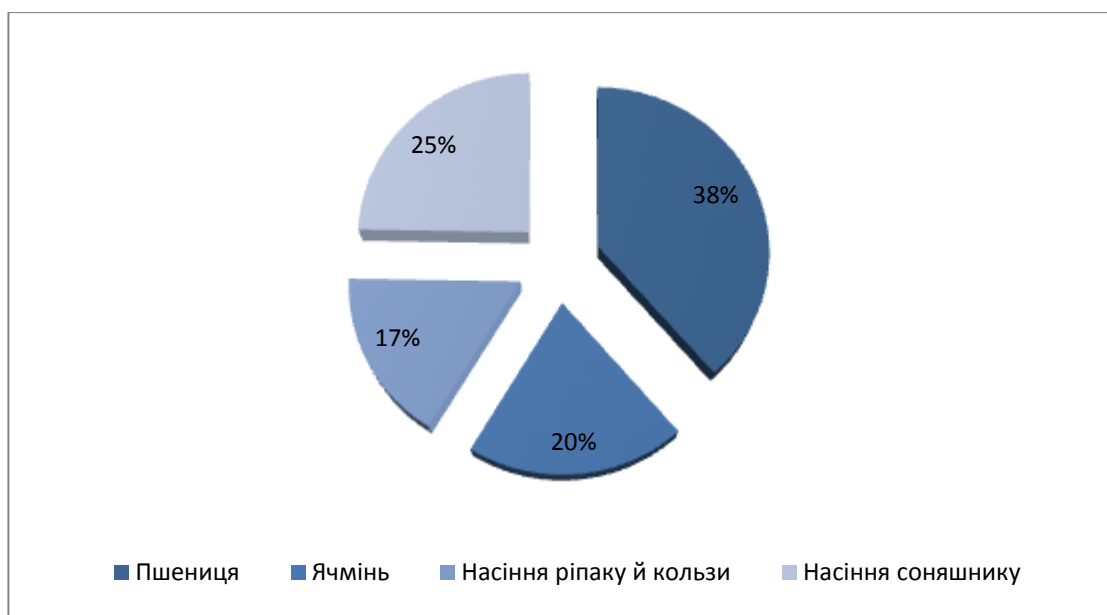

Рис. 3.4. Структура кількості реалізованої продукції С(Ф)Г «Верес» у 2023 році

Показником ефективності, який відображає різницю між доходами від реалізації продукції та собівартістю вироблених товарів чи послуг є валовий прибуток. Цей показник дозволяє оцінити рівень прибутковості основної діяльності господарства, а також ефективність використання його ресурсів. При аналізі господарства валовий прибуток є важливим, оскільки він показує наскільки добре господарство справляється з основними витратами і наскільки воно є прибутковим. Високий рівень валового прибутку свідчить про ефективну роботу господарства, а низький – про необхідність оптимізувати витрати.

Розглянемо та проаналізуємо валовий прибуток та показники, які необхідні для його визначення (табл. 3.4). Згідно з наведеними даними, можна зробити такі висновки – доходи від реалізації знизились до 7483,4 тис. грн, що на 311,5 тис. грн менше в порівнянні з 2022 роком. Це може вказувати на зниження попиту на продукцію, або зміну ринкових умов, що вплинули на обсяг продажів. Собівартість продукції навпаки зросла на 636,1 тис. грн або 111,1% в 2023 році в залежності до 2022 року. Таке збільшення витрат на виробництво могло бути спричинене подорожчанням ресурсів,

матеріалів, або зростанням інших витрат. Зважаючи на це, валовий прибуток відповідно також зменшився у 2023 році і склав 1122,5 тис. грн, що на 947,6 тис. грн менше порівняно з 2022 роком. Зниження валового прибутку вказує на те, що господарство стикається з труднощами у підтримці прибутковості, оскільки собівартість продукції зростає швидше, ніж доходи від реалізації.

Таблиця 3.4

Формування валового прибутку С(Ф)Г «Верес» за 2022-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення абсолютне, 2023 р. до 2022 р.	Відхилення відносне, %, 2023 р. до 2022 р.
Дохід (виручка) від реалізації	5697,8	7794,9	7483,4	-311,5	96,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, послуг)	5083,2	5724,8	6360,9	636,1	111,1
Валовий прибуток	614,6	2070,1	1122,5	-947,6	54,2

Зобразимо динаміку наведених показників при формуванні валового прибутку (рис. 3.5)

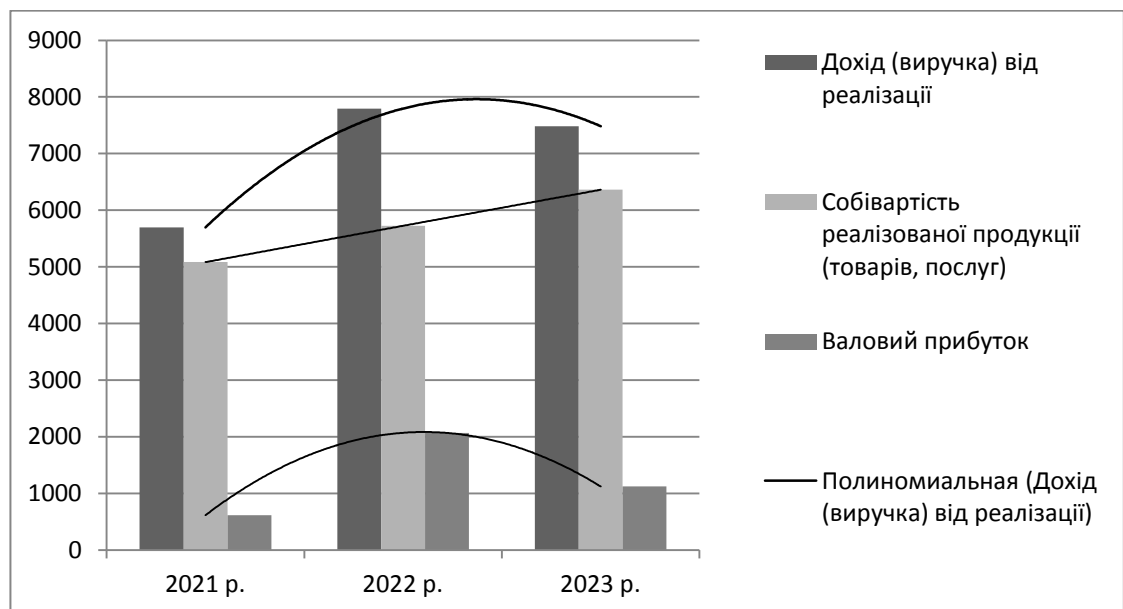

Рис. 3.5. Показники, що формують валовий прибуток С(Ф)Г «Верес» за 2021-2023 рр.

Враховуючи вищезазначене, доцільно було б провести факторний аналіз прибутку С(Ф)Г «Верес». Як узагальнюючий показник було обрано валовий прибуток, що є основним показником у системі оцінки фінансових результатів господарства. Такий аналіз дозволяє виявити та оцінити вплив різних чинників на валовий прибуток. Це дозволить визначити сильні та слабкі сторони у діяльності господарства.

В нашому випадку за основу для моделювання валового прибутку взято формулу рентабельності продажу:

$$P(\text{пр}) = \frac{V_{\text{п}}}{\text{Чд}}, \quad (3.1)$$

де $P(\text{пр})$ – рентабельність продажів;

$V_{\text{п}}$ – валовий прибуток;

Чд – чистий дохід.

З цього формуємо модель факторного аналізу валового прибутку:

$$V_{\text{п}} = \text{Чд} * P(\text{пр}). \quad (3.2)$$

З метою введення необхідних факторів можемо отримати багатofакторну модель рентабельності продажів:

$$P(\text{пр}) = \frac{V_{\text{п}}}{\text{Чд}} * \frac{V(1 \text{ грн})_{\text{тп}}}{V(1 \text{ грн})_{\text{тп}}} = P(\text{в}) * V(1 \text{ грн})_{\text{тп}}, \quad (3.3)$$

де $V(1 \text{ грн})_{\text{тп}}$ - витрати на 1 грн товарної продукції;

$P(\text{в})$ – рентабельність витрат.

Відповідно до цього, узагальнена модель валового прибутку матиме такий вигляд:

$$V_{\text{п}} = \text{Чд} * P(\text{в}) * V(1 \text{ грн})_{\text{тп}}. \quad (3.4.)$$

В результаті, було проведено факторний аналіз валового прибутку за 2021-2023 рр, з розмежуваннями на звітні періоди 2021-2022 рр, та 2022-2023 рр.

Для того, щоб провести факторний аналіз валового прибутку, наведемо початкові показники для розрахунків за 2021-2022 рр (табл. 3.5).

Таблиця 3.5.

Початкові дані для розрахунку факторної моделі валового прибутку
2021-2022 рр., тис. грн

Показники	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	5697,8	7794,9	2097,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, послуг)	5083,2	5724,8	641,6
Валовий прибуток (збиток)	614,6	2070,1	1455,5
Витрати на 1 грн товарної продукції	0,89	0,73	-0,16
Рентабельність витрат	0,12	0,36	0,24

Таким чином, розрахунок впливу факторів, що включені у модель, за період 2021-2022 років буде виглядати наступним чином:

1) Вплив чистого доходу (Чд):

$$\pm Вп1 = \Delta Чд * P(v)(2021) * V(1 \text{ грн})_{тп}(2021), \quad (3.5.)$$

$$\pm Вп1 = 2097,1 * 0,12 * 0,89 = 224 \text{ (тис. грн).}$$

2) Вплив витрат на 1 грн товарної продукції:

$$\pm Вп2 = Чд(2022) * P(v)(2021) * \Delta V(1 \text{ грн})_{тп}, \quad (3.6.)$$

$$\pm Вп2 = 7794,9 * 0,12 * (-0,16) = -149,7 \text{ (тис. грн).}$$

3) Вплив рентабельності витрат:

$$\pm Вп3 = Чд(2022) * \Delta P(v) * V(1 \text{ грн})_{тп}(2022), \quad (3.7.)$$

$$\pm Вп3 = 7794,9 * 0,24 * 0,73 = 1365,7 \text{ (тис. грн).}$$

Завдяки зростанню чистого доходу на 2097,1 тис. грн, валовий прибуток господарства збільшився на 224 тис. грн, що є позитивною тенденцією. Зниження витрат на 1 грн товарної продукції призводить до зменшення валового прибутку на 149,7 тис. грн. Результати аналізу показують, що підвищення рентабельності витрат на 0,24 тис. грн призвело до збільшення валового прибутку на 1365,7 тис. грн.

Загальний вплив усіх факторів на валовий прибуток за період 2021-2022 роки склав 1440 тис. грн. Показано позитивний вплив факторів на формування валового прибутку, які були включені у модель при розрахунках.

Далі проведемо аналогічний розрахунок факторного аналізу валового прибутку за наступний період 2022-2023 рр.

Таблиця 3.6

Початкові дані для розрахунку факторної моделі валового прибутку
2022-2023 рр., тис. грн

Показники	2022 р.	2023 р.	Абсолютне відхилення, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	7794,9	7483,4	-311,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, послуг)	5724,8	6360,9	636,1
Валовий прибуток (збиток)	2070,1	1122,5	-947,6
Витрати на 1 грн товарної продукції	0,73	0,85	0,12
Рентабельність витрат	0,36	0,18	-0,18

Розрахунок впливу факторів на валовий прибуток за 2022-2023 роки виглядає наступним чином:

1) Вплив чистого доходу:

$$\pm Вп1 = \Delta Чд * P(в)(2022) * В(1 \text{ грн})_{тп}(2022), \quad (3.8.)$$

$$\pm Вп1 = (-311,5) * 0,36 * 0,73 = -81,9 \text{ (тис. грн).}$$

2) Вплив витрат на 1 грн товарної продукції:

$$\pm Вп2 = Чд(2023) * P(в)(2022) * \Delta В(1 \text{ грн})_{тп}, \quad (3.9.)$$

$$\pm Вп2 = 7483,4 * 0,36 * 0,12 = 323,3 \text{ (тис. грн).}$$

3) Вплив рентабельності витрат:

$$\pm Вп3 = Чд(2023) * \Delta P(в) * В(1 \text{ грн})_{тп}(2023), \quad (3.10.)$$

$$\pm Вп3 = 7483,4 * (-0,18) * 0,85 = -1145,0 \text{ (тис. грн).}$$

Як висновок, розрахунок показує, що зменшення чистого доходу на 311,5 тис. грн призвело до зниження валового прибутку на 81,9 тис. грн. Зростання витрат на 1 грн товарної продукції позитивно впливає на валовий прибуток господарства, який зріс на 323,3 тис. грн. Спостерігаємо зниження рентабельності витрат 0,18 тис. грн, що призвело до зниження валового прибутку на 1145,0 тис. грн.

Сума загального впливу усіх факторів на валовий прибуток у період 2022-2023 років становить -903,6 тис. грн. Отже, бачимо негативний вплив факторів на валовий прибуток господарства. Це свідчить про необхідність ретельного аналізу та коригувань управлінських рішень щодо доходів та витрат, щоб забезпечити стабільність та зростання прибутковості господарства у майбутньому.

3.2. Оптимізація методів оцінки доходів, витрат та фінансових результатів на підприємстві

Стабільний розвиток і конкурентоспроможність господарства можна забезпечити ефективним аналізом доходів, витрат і фінансових результатів. Через нестабільність ринкової ситуації та посилення тиску конкурентів кожне господарство стикається з необхідністю регулярно оцінювати свої фінансові показники, щоб вчасно адаптуватися до змін. Аналіз доходів і витрат дозволяє виявити фактори, які сприяють зростанню прибутковості або можуть призвести до збитків. Розвиток технологій та фінансових інструментів відкриває нові можливості для глибшого розуміння фінансових даних, що дозволяє покращити управління та мінімізувати ризики.

Малі підприємства зазвичай мають ресурсні обмеження, тому в цьому випадку важливо застосовувати ефективні й доступні методи аналізу, які

допоможуть їм оптимізувати фінансові показники та підвищити загальну ефективність діяльності.

Для того, щоб не залучати складні обчислення, ми пропонуємо господарству обрати для аналізу кілька ключових показників, як наприклад – валовий прибуток, рентабельність продажів чи витрат і на основі даних показників проводити поглиблений факторний аналіз. Він дозволить оцінити вплив окремих чинників на фінансовий результат. Отже, покрокові рекомендації щодо впровадження даного підходу:

- Визначити ключові фактори (наприклад, обсяги продажів, рівень цін на продукцію, структуру витрат), а також можливий розподіл на зовнішні та внутрішні фактори. Провести аналіз змін кожного з цих факторів у динаміці за кілька періодів, щоб виявити основні тенденції.

- Застосувати кореляційний аналіз для оцінки взаємозв'язків між окремими факторами, а також виконувати регресійний аналіз для кількісного визначення впливу кожного фактора на валовий прибуток, що дозволить виявити основні причини негативної динаміки.

- Здійснити візуалізацію даних, наприклад, побудувати графіки, діаграми тощо, які відображатимуть взаємозв'язки та рівень впливу фактора валовий прибуток.

- Сформулювати чіткі заходи для усунення негативного впливу окремих чинників. Наприклад, у разі підвищеної собівартості розробити пропозиції щодо оптимізації виробничих процесів або вдосконалення закупівельної стратегії.

Як висновок, очікуваним результатом буде:

- отримання чіткого уявлення про основні причини зниження валового прибутку;
- здатність прогнозувати зміни у прибутковості під впливом різних факторів;
- розробка ефективних заходів для підвищення фінансових показників та змінення конкурентних позицій.

З огляду на проведений аналіз С(Ф)Г «Верес», варто сформувати комплексний підхід до аналізу доходів, витрат і фінансових результатів, який охоплює кілька ключових етапів, що дозволятимуть отримати глибоке розуміння фінансового стану, визначити найважливіші чинники впливу тощо (рис. 3.6).

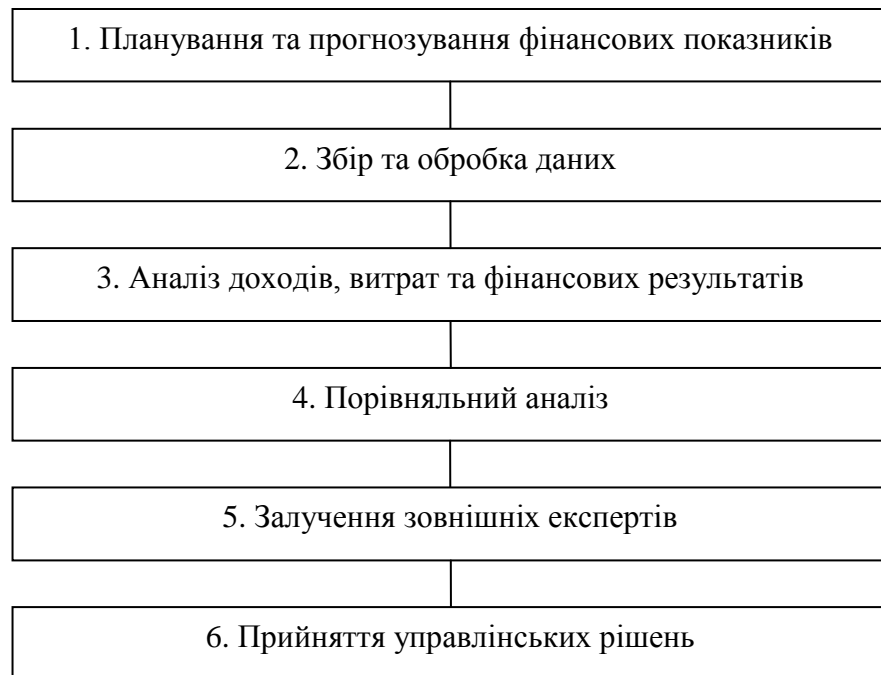

Рис. 3.6. Комплексний підхід до аналізу доходів, витрат і фінансових результатів С(Ф)Г «Верес»

Цей комплексний підхід побудований на 6 етапах. Перший етап – забезпечує визначення ключових цілей господарства, прогнозування фінансових результатів на основі поточних даних. Це дасть змогу встановити певні орієнтири, досягнення яких сприятиме фінансовій стабільності та розвитку.

Другий етап – включає систематичний збір інформації та обробку для подальшого аналізу. Цей етап важливий, оскільки якість вихідних даних визначає точність результатів аналізу. Необхідно використовувати сучасне програмне забезпечення для автоматизації та підвищення точності обробки.

Третій етап – досліджуються джерела та структура доходів і витрат, а також їх вплив на фінансовий результат. При цьому необхідно аналізувати

динаміку змін, оцінювати раціональність використання ресурсів та визначати ключові фактори, що впливають на рівень прибутковості.

Четвертий етап – здійснюється порівняння фінансових показників господарства за попередні періоди, або з галузевими нормами, або з показниками конкурентів. Це дозволяє визначити позицію господарства на ринку.

П'ятий етап – для підвищення точності та об'єктивності аналізу можуть бути залучені незалежні консультанти. Їхній професійний досвід сприяє виявленню ризиків, а також розробці нових фінансових стратегій та забезпеченню відповідності до чинного законодавства.

Шостий етап – на основі результатів аналізу приймаються обґрунтовані рішення, що спрямовані на оптимізацію витрат, збільшення доходів та ефективне управління активами. Цей етап є кінцевим процесом аналізу, що має можливість надати господарству стратегічні рекомендації для підвищення фінансових показників.

Це дозволить господарству значно покращити ефективність фінансово-господарської діяльності, оптимізуючи використання ресурсів та знижуючи витрати. Завдяки аналізу поточних процесів та визначенню слабких місць, господарство зможе не лише підвищити свою внутрішню продуктивність, а й знайти нові можливості для росту.

Висновки до третього розділу

Господарство показує стабільне зростання чистого доходу, що свідчить про позитивні результати у продажах та присутності на ринку. Однак важливо ретельно моніторити зростання собівартості реалізованої продукції, щоб вона не випереджала приріст виручки, оскільки це може негативно вплинути на прибутковість. Хоча загальний чистий прибуток зріс, його

зниження у 2023 році вказує на можливі проблеми, пов'язані з підвищенням витрат або зниження ефективності. Це підкреслює важливість належного управління витратами та, ймовірно, потребує коригування операційних стратегій для забезпечення стабільної прибутковості.

Основні види витрат на виробництво значно збільшилися за досліджуваний період. Це може бути спричинено двома факторами: по-перше, загальним зростанням цін на ресурси, по-друге, збільшенням виробничих потреб. Це підкреслює важливість оптимізації виробничих процесів для контролю витрат та підвищення ефективності використання ресурсів.

Продукція рослинництва забезпечила значний дохід, зокрема завдяки продажу насіння соняшнику, що підкреслює важливість цієї діяльності для господарства. Однак висока собівартість продукції ставить під сумнів майбутню прибутковість та потребує оптимізації витрат.

При дослідженні даного суб'єкта господарювання було проведено факторний аналіз валового прибутку за два періоди 2021-2022 рр. та 2022-2023 рр. За перший період висновок розрахунків є таким – зростання чистого доходу призвело до збільшення валового прибутку, проте зниження витрат на одиницю продукції та падіння рентабельності витрат негативно вплинули на прибутковість. Позитивний ефект від збільшення доходу значною мірою нейтралізувався підвищенням витрат, що вимагає коригування стратегії управління витратами. За другий період, як результат, можемо сказати – зниження чистого доходу та зростання витрат на одиницю продукції негативно позначилися на валовому прибутку. Це підкреслює необхідність постійного моніторингу витрат і коригування виробничих процесів для підтримання стабільності та прибутковості господарства.

На основі проведених досліджень, як рекомендація, було запропоновано обрати ключові показники для аналізу, зокрема валовий прибуток і рентабельність, що допоможе спростити аналіз і зосередитися на найважливіших аспектах. Використання факторного аналізу за такими

показниками дозволить точніше оцінити вплив різних чинників на фінансовий результат. Візуалізація даних через графіки та діаграми допоможе краще зрозуміти ці впливи.

Наступною рекомендацією, для більш детального аналізу доходів, витрат та фінансових результатів, було сформовано комплексний підхід, який включає кілька етапів – від визначення стратегічних цілей господарства до прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Такий підхід дозволить систематично здійснювати аналіз, знижувати ризики та підвищувати ефективність прийнятих рішень.

ВИСНОВКИ

Таким чином, доходи, витрат та фінансові результати є ключовими показниками, які характеризують фінансовий стан господарства, ефективність його функціонування та перспективи розвитку. Розуміння цих категорій є важливим та необхідним для забезпечення контролю за виробничими процесами.

1. Доходи демонструють суму грошових надходжень від господарської діяльності підприємства. Вони є показником успішності операцій і мають вирішальне значення для фінансового планування та управління господарством. Ефективність діяльності господарства можна визначити за витратами. Ними охоплюються всі ресурси, задіяні в процесі виробництва і реалізації продукції. Рентабельність господарства, його фінансова стійка раціональне використання ресурсів відображаються на фінансовому результаті. Успішність господарської діяльності визначається шляхом порівняння доходів і витрат за певний період.

2. Малі підприємства є важливою складовою економіки, забезпечуючи гнучкість, адаптивність і створення робочих місць. Їхня діяльність базується на спрощених системах обліку та оподаткування, що дозволяє зменшити адміністративні витрати. Водночас обмеженість фінансових і трудових ресурсів потребує ефективної організації обліку та раціонального управління. У сучасних нестабільних умовах малі підприємства демонструють високу адаптивність і здатність оперативно реагувати на економічні виклики, підтверджуючи свою важливість для розвитку.

3. Аналіз доходів, витрат і фінансових результатів є важливими інструментом управління підприємством, що дозволяє оцінити ефективність діяльності, виявити резерви для збільшення прибутку та рентабельності. Різні методичні підходи, зокрема горизонтальний, вертикальний, порівняльний і

факторний аналіз, забезпечують всебічну оцінку фінансового стану. Це створює інформаційну базу для прийняття рішень, спрямованих на оптимізацію витрат, збільшення доходів і підвищення фінансової стабільності підприємства.

4. Суб'єктом нашого дослідження було С(Ф)Г «Верес». Займається господарство рослинництвом, а саме вирощування зернових та олійних культур. Завдяки зростанню власного капіталу та зменшенню залежності від кредитів, господарство демонструє зміцнення фінансової стабільності.

5. Бухгалтерська служба на С(Ф)Г «Верес» в особі одного бухгалтера, який і є головним, та попри обмеженість ресурсів, ефективно виконує свої функції, сприяючи контролю за фінансовими потоками та прийняттю управлінських рішень.

6. Ефективне управління доходами, витратами та фінансовими результатами є основою фінансової стабільності господарства. Для С(Ф)Г «Верес», важливу роль відіграє оптимізація облікових процесів і дотримання спрощених стандартів звітності. Також господарство дотримується головного принципу при обліку поданих категорій це – нарахування.

7. Для покращення деталізації та прозорості було запропоновано запровадити субрахунки до рахунку 70 «Реалізація с.-г. продукції» за видами продукції - 701 «Реалізація пшениці», 702 «Реалізація ячменю», 703 «Реалізація ріпаку й кользи», 704 «Реалізація насіння соняшнику». Це дозволить спостерігати та вивчати, яка продукція забезпечує найбільший дохід, та надасть керівництву необхідну інформацію для оптимізації діяльності.

8. Для вдосконалення облікових процесів пропонується деталізувати рахунок 79 «Дохід, фінансовий результат» шляхом введення двох субрахунків - 791 «Фінансові результати від операційної діяльності» та 792 «Фінансові результати від інвестиційної та фінансової діяльності», об'єднавши останні через невелику кількість операцій. Це дозволить чітко визначити джерела доходів, оцінити рентабельність та ефективність

використання ресурсів. Також це сприятиме прозорішому обліку та допоможе виявити перспективні напрямки розвитку для господарства.

9. С(Ф)Г «Верес» використовує типові первинні документи для обліку доходів і витрат, але для упорядкування даних пропонується впровадити «Зведений реєстр доходів і витрат підприємства». Цей документ є універсальним, тому дасть змогу поєднувати інформацію про доходи, витрати та фінансові результати, забезпечуючи прозорість, зручність у використанні (як у паперовому, так і в електронному вигляді) та спрощуючи аналіз прибутковості. Використання реєстру сприятиме оптимізації облікових процесів, полегшенню управлінських рішень і підвищенню ефективності діяльності.

10. Аналіз структури та динаміки доходів, витрат та фінансових результатів С(Ф)Г «Верес» свідчить про стабільне зростання доходів і витрат до 2022 року, після чого у 2023 році спостерігався спад прибутковості через зростання собівартості продукції. Основними джерелами доходу залишаються зернові культури, зокрема пшениця та ячмінь, які формують значну частину реалізації. Зниження валового прибутку підкреслює необхідність оптимізації витрат і адаптації до ринкових умов.

11. В ході дослідження, нами було проведено факторний аналіз валового прибутку, який дозволив виявити як ті, чи інші чинники впливають на прибутковість, і допоможе покращити ефективність господарської діяльності. Аналіз проводився на основі показників двох періодів 2021-2022 рр. та 2022-2023 рр. В першому випадку зростання чистого доходу сприяло збільшенню валового прибутку на 224 тис. грн, тоді як зниження витрат на 1 грн продукції зменшило його на 149,7 тис. грн. підвищення рентабельності витрат на 0,24 тис. грн дало приріст валового прибутку на 1365,7 тис. грн. в другому випадку – зменшення доходу на 311,5 тис. грн знизило валовий прибуток на 81,9 тис. грн, а зростання витрат на 1 грн продукції підвищило його 323,3 тис. грн. зниження рентабельності на 0,18 тис. грн спричинило спад прибутку на 1145,0 тис. грн.

12. Так як господарство має обмежені ресурси, і щоб не залучати складні обчислення, нами було запропоновано застосовувати поглиблений факторний аналіз конкретного показника, для оцінки впливу на нього різних факторів, візуалізувати результати та розробляти заходи для оптимізації процесів. Це дозволить прогнозувати зміни, мінімізувати ризики й підвищити ефективність діяльності.

13. Аналіз С(Ф)Г «Верес» показує, що необхідно більш детально та точно розглядати фінансові показники. Тому нами було запропоновано комплексний підхід, що включає шість етапів: визначення цілей і прогнозування, збір та обробка даних, аналіз структури доходів і витрат, порівняння фінансових показників, залучення консультантів і прийняття стратегічних рішень. Цей підхід дозволяє глибоко оцінити фінансовий стан, визначити ключові чинники впливу та розробити заходи для оптимізації витрат і підвищення прибутковості.

Отже, будемо сподіватись, що надані рекомендації та пропозиції, сприятимуть покращенню діяльності С(Ф)Г «Верес», допоможуть удосконалити облік і аналіз доходів, витрат та фінансових результатів, аби забезпечити оптимізацію роботи господарства відповідно до вимог чинного законодавства України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андросенко О. О. Економічна сутність витрат виробництва та їх роль у системі управління діяльністю промислових підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. № 28. С. 122-126.
2. Белозерцев В. С., Гринько І. С. Облік доходів на торговельних підприємствах. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2020. № 12.
3. Бондаренко Н., Гавриленко О. Дослідження економічного змісту доходів для цілей обліку та управління на промисловому підприємстві. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 1. С. 290-295.
4. Бортнік С. М. Функціонування малого і середнього підприємництва в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 36.
5. Будько О. В., Спекова О. Р. Аналіз фінансових результатів у системі інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 5 (28). С. 150-155.
6. Господарський кодекс України : Закон, Кодекс від 16.01.2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
7. Губарик О. М., Іванова Д. В. Особливості обліку фінансових результатів діяльності малого підприємства та напрями його удосконалення. *Економіка та суспільство: облік і оподаткування*. 2024. №59.
8. Губарик О. М., Іванова Д. В. Проблематика обліку та контролю доходів і витрат на малих підприємствах. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 11.
9. Губарик О. М., Макуха К. О. Облік фінансового результату діяльності підприємства та шляхи його вдосконалення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 14. С. 932-936.

10. Джерелейко С. Інструментарій покращення фінансових результатів у системі зміцнення економічної безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 6, Том 1. С. 67-74.
11. Довбуш А. В., Давидовська Г. І. Особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні. *Інноваційна економіка*. 2020. № 5-6. Ст. 162-167.
12. Єлбаєва І. Р., Мельник Т. А. Економічна сутність доходу підприємства. *Наукові записки КНТУ*. 2011. Вип. 11, ч. 1. С. 307-310.
13. Іванова Д. В., Губарик О. М. Удосконалення обліку доходів, витрат та фінансових результатів на малих підприємствах за міжнародними стандартами. *Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*. Дніпро : ДДАЕУ, 2024.
14. Іванова Д., Губарик О. Автоматизація обліку доходів, витрат для підвищення ефективності фінансового управління. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством*. Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої пам'яті професора, заслуженого працівника вищої школи Дмитра Мусійовича Фесенка. Полтавський державний аграрний університет. 28-29 березня 2024 р. Полтава, 2024. С. 53-54.
15. Іванькова О. В., Безверхий К. В. Економічна сутність поняття «витрати». *Фінансова система України в умовах економічної та фінансової глобалізації світу. Том II*. С. 59-62.
16. Іщенко Н. А. Фінансові результати діяльності малих підприємств та особливості їх формування. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5. С. 388-393.
17. Каленич І. С. Економічна сутність витрат і собівартості продукції. *Бізнес Інформ*. 2019. № 11. С. 241-246.

18. Кірсанова В. В., Ковальова О. М. Фінансовий результат діяльності підприємств як облікова категорія. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2020. Т. 25. Вип. 6 (85). С. 252-259.
19. Коваль Л. В., Резніченко Р. В. Поняття фінансового результату діяльності підприємства. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2024. № 2.
20. Козаченко А. Ю. Доходи суб'єктів господарювання: економічна сутність та класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 6 т.2. С. 35-43.
21. Лесюк А. С. Оцінка фінансових результатів діяльності підприємств в Україні. *Агросвіт*. 2020. № 15. С. 67-73.
22. Лопатовський В. Г., Красуцький Р. І. Особливості формування та використання інформації про фінансові результати діяльності господарюючого суб'єкта як результативного показника його обліку та звітності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 1. С. 142-147
23. Ляшенко Г. П., Овсяннікова В. І. Витрати підприємства та управління ними. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 45.
24. Мазур Н. А. Фінансові результати підприємства України: особливості бухгалтерського забезпечення їх формування та управління. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 8.
25. Маркіна І. А., Вороніна В. Л., Рудич А. І. Теоретичні основи управління витратами підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 4 (115). С. 140-147.
26. Мелень О. В., Москаленко Л. В. Теоретичні основи визначення поняття «фінансовий результат». *ХНУМГ ім. О. М. Бекетова*. 2020. С. 148-153.
27. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 (МСБО 18). Дохід : IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р.

28. Мулик Т. О. Методичні підходи до аналітичного забезпечення управління доходами. *Агросвіт*. 2020. № 6. С. 77-86.
29. Нагорна І. В., Бондаренко В. О. Облік і аналіз фінансового результату в системі управління підприємством. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2021. № 11.
30. Орехова А. І., Толстошеєва В. С. Організаційні аспекти та проблеми обліку фінансових результатів діяльності підприємств. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2021. № 6 (123). С. 140-143.
31. Педченко Н. С., Тітенко Л. В., Мілька А. І., Артюх-Пасюта О. В., Тітенко Ю. А. Сутність та економічний зміст витрат підприємства: сучасний погляд. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2023. Вип. 1 (107). С. 29-36.
32. Піскун А. В. Економічна сутність фінансового результату підприємства. *Друкований журнал «Наукові перспективи»*. 2023. № 2 (32). С. 327-339.
33. Подолянчук О. А. Організація обліку суб'єктами малого підприємництва. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2017. № 4.
34. Поліщук О. В. Поняття витрат, їх економічний зміст, фактори впливу на витрати. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 4/1. С. 27-34.
35. Попович О. В., Діденко Н. Ю. Тлумачення економічної сутності категорії «дохід». *Економіка і суспільство*. 2016. № 7. С. 975-978.
36. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. *Відомості Верховної Ради*. 1999. № 40. Ст. 365.
37. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290.

38. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318.

39. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39.

40. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 3. Ст. 23.

41. Родіна О. В. Сучасні підходи до визначення сутності категорії «витрати». *Економіка та суспільство*. 2017. Вип. 9. С. 1181-1185.

42. Скрипник С. В., Лавров Р. В., Шепель І. В. Облік і оподаткування суб'єктів малого підприємництва. *Економіка та суспільство. Облік і оподаткування*. 2023. Вип. 52.

43. Сторчак А. О. Економічна сутність фінансових результатів діяльності підприємства в сучасних умовах. *Вінницький національний технічний університет*. 2017.

44. Уманська В. Г., Лаврова-Манзенко О. О., Мазенко Є. В. Реалії та перспективи оподаткування малого бізнесу. *Науково-практичний журнал «Управління змінами та інновації»*. 2024. № 9. С. 55-59.

45. Фірман Н. Я., Вашків О. П. Економічна сутність фінансового результату підприємства. *Електронний науково-практичний журнал «Східна Європа: економіка, бізнес та управління»*. 2019. Вип. 5 (22). С. 162-168.

46. Чумак Г. Управління витратами підприємства: функціональний аспект. *Науковий журнал «Modeling the development of the economic systems»*. 2022. № 4. С. 160-165.

47. Чуніхіна Т. С., Давидюк Г. С. Теоретичні основи формування обліку фінансових результатів діяльності підприємства відповідно до стандартів бухгалтерського обліку. *Економіка та суспільство*. 2017. № 12. С. 715-721.

48. Шубіна С. В., Малахов В. А, Медведєва А. Т. Теоретико-методичні підходи до аналізу витрат, доходів і фінансових результатів на основі звітності державного підприємства «Харківський механічний завод». *Вісник університету банківської справи. Проблеми обліку, аналізу і аудиту*. 2018. № 3 (33). Ст. 122-129.

49. Яворська Т. І., Соболевська О. О. Теоретичні аспекти сутності доходів та їх класифікація. *Збірник наукових праць ТДАТУ ім. Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2020. № 2 (42). С. 101-107.

50. Яременко Л. М., Авдалян К. В. Бухгалтерський облік господарської діяльності об'єднання підприємств та особливості формування фінансових результатів. *Агросвіт*. 2020. № 23. С. 54-63.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Оцінка майна та капіталу С(Ф)Г «Верес»

Назва активу та пасиву	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023 р. у % до 2019 р.
Актив (майно)	3104,5	3995,8	6491,8	8777,1	8113,7	261,4
<i>Необоротні активи</i>	983,6	1560,9	3180,2	3145,6	2639,3	268,3
Основні засоби	983,6	1560,9	3180,2	3145,6	2639,3	268,3
Інші необоротні активи	-	-	-	-	-	-
<i>Оборотні активи</i>	2120,9	2434,9	3311,6	5631,5	5474,4	258,1
Запаси	2102,1	2085,2	2986,8	3688,7	4817,8	229,2
Поточна дебіторська заборгованість	18,8	349,7	324,8	789,3	480,2	2554,3
Гроші та їх еквіваленти	-	-	-	1153,5	176,4	0
Інші оборотні активи	-	-	-	-	-	-
Пасив (капітал)	3104,5	3995,8	6491,8	8777,1	8113,7	261,4
<i>Власний капітал</i>	1678,0	2882,2	3370,4	5555,5	6771,0	403,5
Капітал	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	100
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1677,7	2881,9	3370,1	5555,2	6770,7	403,6
<i>Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Поточні зобов'язання</i>	1426,5	1113,6	3121,4	3221,6	1342,7	94,1
Короткострокові кредити банків	298,8	649,3	2246,9	1373,9	761,0	254,7
Поточна кредиторська заборгованість за:	1099,9	370,3	792,4	1751,9	448,2	40,7
- товари, роботи, послуги						
- розрахунками з бюджетом	27,8	94,0	82,1	95,8	133,5	480,2
- розрахунками зі страхування	-	-	-	-	-	
- розрахунками з оплати праці	-	-	-	-	-	
Інші поточні зобов'язання	-	-	-	-	-	

ДОДАТОК Б

Оцінка та динаміка фінансових результатів С(Ф)Г «Верес»

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+,-), 2023 р. до 2022 р.
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	2314,0	4502,1	5697,8	7794,9	7483,4	-311,5
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1903,2	3297,9	5083,2	5724,8	6360,9	636,1
Прибуток (збиток) від реалізації, тис. грн.	410,8	1204,2	614,6	2070,1	1122,5	-947,6
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	450,8	1250,8	488,2	2185,1	1215,5	-969,6
Середньорічна сума активів, тис. грн.	2819,15	3550,15	5243,8	7634,45	8445,4	810,9
Середньорічна сума власного капіталу, тис. грн.	1452,6	2280,1	3126,3	4462,95	6163,25	1700,4
Рівень прибутковості (збитковості) продукції, %	21,6	36,5	12,0	36,2	17,6	-18,6
Рівень прибутковості (збитковості) власного капіталу, %	31,0	54,9	15,6	49	19,7	-29,3

ДОДАТОК В

Аналіз відносних показників фінансової стійкості С(Ф)Г «Верес»

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення у %, 2023 р. до 2019 р.
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,54	0,72	0,52	0,63	0,83	153,7
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,46	0,28	0,48	0,37	0,17	37,0
Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів	0,85	0,39	0,93	0,58	0,2	23,5
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1,59	1,54	1,94	1,57	1,39	87,4
Коефіцієнт фінансування	0,85	0,39	0,93	0,58	0,2	23,5
Коефіцієнт автономії	0,54	0,72	0,52	0,63	0,83	153,7
Коефіцієнт стійкості	1,18	2,59	1,08	1,72	5,04	427,1

ДОДАТОК Д

Оцінка ділової активності у С(Ф)Г «Верес»

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення у %, 2023 р. до 2019 р.
Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг), грн	2314,0	4502,1	5697,8	7794,9	7483,4	323,4
Чистий фінансовий результат	450,8	1250,8	488,2	2185,1	1215,5	269,6
Фондовіддача	1,55	2,34	1,56	1,49	1,36	87,7
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	80,5	24,4	16,9	14	11,8	14,7
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,6	4,5	8,7	4,5	5,8	362,5
Коефіцієнт оборотності запасів	1,1	1,6	2	1,7	1,5	136,4
Коефіцієнт оборотності активів	0,8	1,1	0,9	0,9	0,9	112,5
Оборотність основного капіталу	0,8	1,3	1,1	1	0,9	112,5
Оборотність власного капіталу	1,6	2	1,8	1,7	1,2	75

ДОДАТОК Е

Оцінка ліквідності та платоспроможності С(Ф)Г «Верес»

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення у %, 2023 р. до 2019 р.
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,49	2,19	1,06	1,75	4,08	273,8
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,01	0,31	0,1	0,6	0,49	4900
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0	0	0	0,36	0,13	0
Коефіцієнт загальної платоспроможності	0,54	0,72	0,52	0,63	0,83	153,7

ДОДАТОК Ж

Зведений реєстр доходів і витрат підприємства

№	Дата	Вид доходу/витрат	Сума доходу	Сума витрат	Примітки (джерело доходу/причина витрат)
1	01.09.2024	Реалізація продукції	30000		Продаж товару покупцеві
2	09.09.2024	Закупівля сировини		10000	Придбання сировини й матеріалів для виробництва
3	12.09.2024	Додатковий дохід (оренда транспортного засобу)	5000		Отримано від орендаря
4	23.09.2024	Комунальні послуги		1500	Оплата за електроенергію
...					
Усього	х	х			х

ДОДАТОК 3

Витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) сільського господарства

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення абсолютне, 2023 р. до 2019 р.	Відхилення відносне, %, 2023 р. до 2019 р.
Насіння та посадковий матеріал	456,4	606,6	694,8	951,6	1091,9	635,5	239,2
Мінеральні добрива	444,6	851,7	929,7	1261,8	1314,6	870,0	295,7
Пальне і мастильні матеріали	267,6	319,6	380,1	463,1	671,2	403,6	250,8
Запасні частини, ремонтні та будівельні матеріали для ремонту	42,5	181,7	207,2	292,5	413,9	371,4	973,9
Прямі витрати на оплату праці	172,6	256,3	346,8	379,1	463,4	290,8	268,5
Відрахування на соціальні заходи	40,6	56,4	76,3	83,4	101,9	61,3	251
Орендна плата за земельні частки	377,9	471,7	574,1	1369,9	1822,1	1444,2	482,2
Амортизація	152,3	147,5	1125,6	414,3	654,8	502,5	430
Загальновиробничі витрати	230,8	281,4	308,9	301,3	359,7	128,9	155,9
Адміністративні витрати	47,5	123,8	212,9	208,2	268,1	220,6	564,4